

**TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2016 YILI
HUBUBAT SEKTÖR RAPORU**

ANKARA 2017

HUBUBAT SEKTÖR RAPORU-2016

İÇİNDEKİLER

1.	DÜNYA'DA DURUM.....	2
1.1.	Hububat.....	2
1.1.1.	Buğday.....	3
1.1.2.	Arpa.....	6
1.1.3.	Çavdar.....	8
1.1.4.	Yulaf.....	8
1.1.5.	Mısır.....	9
1.1.6.	Çeltik-Pirinç.....	13
2.	TÜRKİYE'DE DURUM.....	19
2.1.	Hububat.....	19
2.1.1.	Buğday.....	19
2.1.2.	Arpa.....	23
2.1.3.	Yulaf.....	25
2.1.4.	Çavdar.....	26
2.1.5.	Mısır.....	26
2.1.6.	Çeltik-Pirinç.....	30
2.2.	Türkiye Mamul Madde İhracatı.....	34
3.	TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ.....	35
3.1.	2016 Yılı Hububat Alım Politikaları.....	37
3.2.	Hububat Stok Durumu.....	38
3.3.	2016 Yılı Çeltik Alım Politikaları.....	38
3.4.	2015/2016 Dönemi Mısır Alım Politikaları.....	41
4.	DÜNYADA UYGULANAN HUBUBAT DESTEKLEME SİSTEMLERİ	46
4.1.	Avrupa Birliği	46
4.1.1.	Reform Süreci.....	46
4.1.1.1.	1992 Yılı Mac Sharry Reformu	46
4.1.1.2.	1995 Yılı Çeltik Fiyat Reformu	48
4.1.1.3.	2003 Yılı Reformu (Tek Çiftlik Ödemesi).....	49
4.1.1.4.	2013 Yılı Reformu (Çevre Odaklı Reform).....	50
4.1.2.	Hububat ve Çeltik Müdahale Ahımları.....	50
4.1.3.	Ödeme Kurumları.....	51
4.1.4.	Hububatta Uygulanan Gümrük Vergileri.....	52
4.1.5.	Çeltik ve pirinçte Uygulanan Gümrük Vergileri.....	54
4.1.6.	TMO'nun AB'ye Uyum Çalışmaları.....	55
4.1.6.1.	Ulusal program Hükümleri.....	55
4.1.6.2.	Uyum Yönetmeliklerinin Hazırlanması.....	55
4.1.6.3.	AB Komisyonu ve Ulusal Program Kapsamında Yer Alan Değerlendirmeleri.....	56
4.1.6.4.	Uyum Yönetmelikleriyle Sağlanan Yenilikler.....	56
4.2.	Amerika Birleşik Devletleri.....	56
4.3.	Avustralya.....	57
4.4.	Kanada.....	58
4.5.	Arjantin.....	58
5.	LİSANSLI DEPOCULUK.....	59

SEKTÖR RAPORU

1. DÜNYADA DURUM

1.1. Hububat

Hububat üretimi, 2016/17 döneminde önceki dönemin % 5 üzerinde 2,1 milyar ton seviyesinde tahmin edilmektedir. Hububat ürünleri arasında; buğday ve mısır üretiminde artış gözlenirken arpa, yulaf ve çavdar üretimi neredeyse aynı seviyede kalmıştır.

Tablo 1. Dünya Hububat Bilgileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
Üretim	1.800	1.801	1.757	1.862	1.806	2.008	2.049	2.007	2.106
Ticaret	251	242	244	274	271	310	322	346	344
Tüketim	1.736	1.772	1.790	1.861	1.830	1.935	2.008	1.984	2.072
Stok	370	399	366	367	344	416	457	479	513

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Küresel hububat üretiminde; AB (28) haricinde tüm majör ihracatçı ülkelerde artış gerçekleşmiştir. Hububat arzında yaşanan bu bollukta son 4 yıldır hava koşullarının olumlu seyretmesinin yanı sıra, getiri oranları yüksek olan mısırın hem ekim alanında hem de veriminde kaydedilen sürekli artış etkili olmuştur.

Küresel hububat tüketimi, yüksek hasat ve cazip fiyatların etkisiyle özellikle mısır kullanımındaki artışla rekor seviye olan 2.072 milyon ton olarak tahmin edilmektedir. Bu rakam, bir önceki dönemin 88 milyon ton üzerindedir.

Tüketimdeki güçlü artışa rağmen küresel stokların hem yüksek cari üretim hem üst üste bol üretimin getirdiği yüksek açılış stoklarına bağlı olarak rekor seviye olan 513 milyon tona ulaşması öngörülmektedir.

Tablo 2. Dünya Hububat Üretim Miktarları (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
Buğday	687	682	654	699	657	716	730	736	754
Mısır	801	823	835	887	874	999	1.019	974	1.053
Arpa	155	151	124	135	132	145	144	149	149
Yulaf	26	23	20	23	21	24	23	23	24
Çavdar	18	18	12	13	14	17	15	13	13
Diğer***	113	103	112	105	108	107	117	112	113
Dünya	1.800	1.801	1.757	1.862	1.806	2.008	2.049	2.007	2.106

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) Sorgum, Darı, Triticale ve Karma Hububat

1.1.1. Buğday

Tablo 3. 2015 ve 2016 Yılları Dünya Buğday Ekiliş ve Üretimi

ÜLKELER	Ekim Alanı (Milyon Ha)					Üretim (Milyon Ton)				
	2015/16		2016/17		2015 Yılına Göre Değişim % (±)	2015/16		2016/17		2015 Yılına Göre Değişim % (±)
	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)	Ekiliş	Toplam içindeki payı (%)		Üretim	Toplam içindeki payı (%)	Üretim	Toplam içindeki payı (%)	
AB (28)	17,3	12	17,4	12	1	159,6	22	144,7	19	-9
BDT	48,9	22	50,4	22	3	117,8	16	130,5	17	11
Çin	24,2	11	24,2	11	0	130,2	18	128,9	17	-1
Hindistan	31,5	14	30,2	14	-4	86,5	12	86,0	11	-1
ABD	19,1	9	17,8	9	-7	56,1	8	62,9	8	12
Kanada	9,6	4	8,9	4	-7	27,6	4	31,7	4	15
Avustralya	12,8	6	12,9	6	1	24,2	3	35,1	5	45
Pakistan	9,2	4	9,3	4	1	25,5	3	25,5	3	0
Türkiye*	7,8	4	7,7	4	-2	22,6	3	20,6	3	-9
Dünya	224,6	100	222,4	100	-1	736,5	100	753,7	100	2

Kaynak: IGC Mart 2017, (*) TÜİK verileri

Not: AB verileri; 2012 yılına kadar 27 ülke, 2013 yılından itibaren 28 ülkedir.

Dünya buğday ekim alanları 2016/17 döneminde 222 milyon hektarla bir önceki yılın rekor seviyesinin sadece %1 altında gerçekleşmiştir. Ekim alanlarındaki düşüşe rağmen verimin 3,39 Ton/Ha ile rekor seviyeye ulaşması, üretimin geçen yıla göre %2 artışla rekor seviyeye ulaşmasını sağlamıştır.

2016/17 döneminde küresel buğday üretimi, bir önceki döneme göre yaklaşık 18 milyon ton artışla yeni rekor olan 754 milyon ton düzeyine yükselmiştir. Dünya çapında AB ve Ukrayna dışında majör ihracatçı ülkelerde üretim düşüşü yaşanmamıştır. Cari sezonda arz bolluğu olmasıyla birlikte kalite konusunda küresel çapta sorun yaşanmıştır.

Tablo 4. Dünya Buğday Verileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
Üretim	687	682	654	699	657	716	730	736	754
Ticaret	137	129	126	147	142	157	153	166	169
Tüketim	647	656	659	700	678	698	715	719	737
Stok	172	198	193	193	172	191	206	223	239

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Küresel buğday tüketiminin Avustralya, Kanada, ABD, Rusya ve Hindistan'da artmasıyla birlikte 737 milyon tona yükselmesi öngörülmektedir. Gıdalık kullanımındaki büyüme geçen yıla paralel giderken yemlik kullanımı düşük/orta kalitedeki ürün arzının artmasıyla ikinci en yüksek seviyesine ulaşmış ancak bol arzı olan alternatif yemlik hububatın güçlü rekabeti yemlik kullanımındaki artışı sınırlamıştır.

2016/17 döneminde küresel ticaretin, özellikle üretiminde üst üste düşüş yaşanan ve stokları sert düşüş gösteren Hindistan'ın buğday ithalat vergisini kaldırılması ve Brezilya'ya Arjantin ve ABD'den artan sevkiyatlar neticesinde yükselmesi öngörülmektedir. Buna karşılık en belirgin ihracat artışı rekor üretim kaydeden Avustralya'da görülmüştür.

2016/17 dönem sonu stok tahmini, üretimi düşen ve tüketimi artan AB ile Hindistan'daki keskin düşüşe rağmen Karadeniz Bölgesi, Kuzey Amerika ve Çin'deki artışlarla tüm zamanların en yüksek düzeyi olan 239 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Majör ihracatçı stokları, başta Rusya ve ABD'deki artışlara bağlı olarak 7 yılın en yükseği olan 76 milyon seviyesinde tahmin edilmektedir.

Tablo 5. Dünya Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

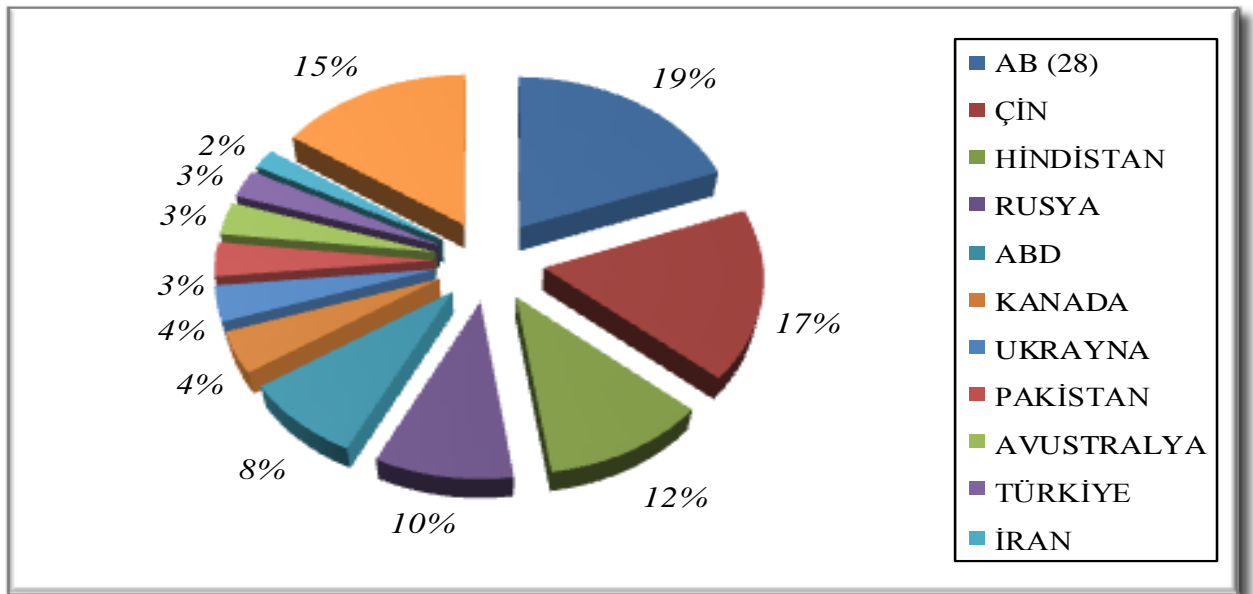
ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
AB (28)	151,5	139,3	137,5	138,1	132,6	143,2	156,1	159,6	144,7
Çin	112,5	115,1	115,2	117,4	120,8	121,9	126,2	130,2	128,9
Hindistan	78,6	80,7	80,8	86,9	94,9	93,5	95,9	86,5	86,0
Rusya	63,8	61,7	41,5	56,2	37,7	52,1	59,1	61,0	72,5
ABD	68,4	60,1	58,9	54,2	61,3	58,1	55,1	56,1	62,9
Kanada	28,6	26,8	23,3	25,3	27,2	37,5	29,4	27,6	31,7
Ukrayna	26,0	26,7	21,8	24,9	21,3	23,4	23,6	25,6	27,1
Pakistan	21,0	24,0	23,9	24,2	23,3	24,2	26,0	25,5	25,5
Avustralya	21,4	21,8	27,4	29,9	22,9	25,3	23,7	24,2	35,1
Türkiye***	17,8	20,6	19,7	21,8	20,1	22,1	19,0	22,6	20,6
İran	10,0	12,0	15,0	13,5	14,0	14,5	13,0	13,8	14,5
Dünya	686,8	682,2	653,8	699,4	657,4	716,3	730,2	736,5	753,7

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

Uluslararası Hububat Konseyi (IGC) verilerine göre Avustralya, ABD, Rusya, Kanada, Arjantin ve Kazakistan'da bir önceki yıla göre üretim artarken AB, Çin, Hindistan, Türkiye ve Ukrayna'da üretim düşüş göstermiştir.

Küresel buğday üretimindeki artışın Kuzey Amerika, Karadeniz Bölgesi ve Avustralya gibi majör ihracatçı bölgelerden kaynaklandığı görülmektedir (Çizelge 16). Dünyada üretimdeki bolluğa rağmen kaliteli ürün tedarikinde sıkıntı yaşanmıştır.

Grafik 1. Dünya Buğday Üretiminde Önemli Üretici Ülkeler ve Üretimdeki Payları

Kaynak: IGC Mart 2017

2016/17 dönemi buğday üretim tahminlerine göre dünyada ilk sırada %19'luk pay ile AB (28) ülkeleri yer alırken bunu %17 ile Çin ve %12 ile Hindistan takip etmektedir. Türkiye, dünya buğday üretiminin %3'ünü gerçekleştirmektedir.

Tablo 6. Dünya Makarnalık Buğday Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Bin Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16**	2016/17**
AB (28)	10.053	8.748	9.177	8.219	8.164	8.133	7.641	8.494	9.509
Kanada	5.519	5.400	3.025	4.172	4.627	6.505	5.193	5.389	7.762
Türkiye***	2.782	3.740	3.450	3.850	3.300	4.075	3.300	4.100	3.600
ABD	2.190	2.856	2.762	1.280	2.218	1.578	1.471	2.286	2.834
Meksika	2.000	2.200	2.200	2.200	2.100	2.300	2.250	2.250	2.465
Kazakistan	2.500	2.600	1.700	3.000	1.400	2.000	1.950	2.100	2.100
Cezayir	935	2.850	2.200	2.500	3.000	2.500	1.330	2.200	1.725
Suriye	1.200	1.800	1.600	1.720	1.500	1.500	750	1.400	950
Dünya	38.543	41.381	35.382	37.589	35.733	38.843	34.463	39.056	40.190

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

Dünya makarnalık buğday üretiminin yaklaşık %23'ü AB ülkelerinde, %19'u Kanada'da yapılmaktadır.

2016/17 dönemi dünya durum buğday üretiminin, ana ithalatçı bölge olan Kuzey Afrika'da azalış ana ihracatçı ülkelerde ise (Kanada, AB ve ABD) artış göstermesiyle dengelenerek bir miktar yükselişle 40 milyon tona ulaşması beklenmektedir. Ancak ana ihracatçı olan Kanada'da kalitenin düşük olması küresel durum buğdayı fiyatlarının yükselmesine neden olmuştur.

Kuzey Amerika'da hasat zamanı (eylül-ekim) gerçekleşen yağışlar hasadı yavaşlatırken ürün kalitesini de düşürmüştür. AB'nin en büyük durum buğdayı ihracatçısı Fransa'da da aynı şekilde kalite sorunu gözlenmiş, ihraç edilebilir ürün arzı daralmıştır. AB'nin diğer önemli durum buğdayı üreticileri Yunanistan ve İtalya'da ise verim ve kalite nispeten daha iyi düzeydedir. Kalite probleminin görüldüğü bir diğer ülke ise Kazakistan'dır. Kazakistan'ın önemli buğday üretim bölgelerinde yaz boyu gerçekleşen yoğun yağışlar, bitki gelişimini olumlu etkilese de özellikle protein ve gluten oranlarındaki düşüşe neden olarak kalite probleminde yol açmıştır. Meksika'da rekoltenin ve kalite iyi düzeyde gerçekleşmiş, bu nedenle Meksika buğdayına talep yüksek olmuştur.

Durum buğdayı tüketimine baktığımızda son altı yılın en yüksek seviyesine ulaştığını görüyoruz. Durum buğdayında gıda kullanımı açısından yıllar bazında dikkat çekici bir değişim görülmezken üretim artışıyla birlikte kalite düşüşü özellikle Kanada ve AB'de yemlik kullanım oranını yükseltmektedir.

Makarnalık buğday küresel kapanış stokları, üst üste iki yıl yüksek üretim gerçekleşmesi neticesinde geçen yıla göre %25 artış göstererek 2004/05 döneminden beri en yüksek seviyesine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7: Ülkeler Bazında Dünya Buğday Verimi (Ton/Ha)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
AB (28)	8,47	8,4	7,94	7,88	7,84	8,59	9,03	9,25	8,34
Çin	4,81	4,88	4,75	4,84	4,98	5,06	5,24	5,39	5,33
Ukrayna	3,71	3,09	2,68	3,35	2,8	3,39	3,94	3,83	4,14
Kanada	2,85	2,79	2,82	2,96	2,86	3,59	3,1	2,88	3,57
ABD	3,01	2,98	3,1	2,93	3,11	3,17	2,94	2,93	3,54
Hindistan	2,8	2,91	2,84	2,99	3,18	3,12	3,15	2,75	2,85
Pakistan	2,45	2,66	2,65	2,72	2,69	2,79	2,82	2,78	2,75
Avustralya	1,58	1,57	2,03	2,15	1,76	2,01	1,92	1,89	2,72
Rusya	2,45	2,31	1,91	2,26	1,77	2,23	2,5	2,39	2,68
Türkiye***	2,2	2,54	2,43	2,69	2,67	2,84	2,4	2,88	2,68
İran	1,71	1,9	2,14	1,99	2	2,27	1,93	2,02	2,13
Dünya	3,08	3,06	3	3,17	3,05	3,26	3,29	3,28	3,39

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

2016/17 döneminde en yüksek ortalama buğday verimi, düşüş göstermesine rağmen yine AB (28) ülkelerinde gerçekleşmiştir (Tablo 7).

Dünyada artış trendinde olan buğdayın ortalama verimi, 2016/17 döneminde önceki döneme göre %3 artış göstererek rekor seviyesine (3,39 Ton/Ha) ulaşmıştır. Geçen yıla göre dünya üretimindeki artışta payı olan Kanada, ABD, Rusya, Avustralya ve Arjantin'in verimlerinde artış olduğu görülmektedir (Tablo 7).

Buğday veriminde son 10 yıldaki gelişime baktığımızda en çarpıcı artışın Avustralya'da görüldüğünü; bunu Ukrayna, Kanada ve ABD'nin izlediğini görüyoruz.

1.1.2.Arpa

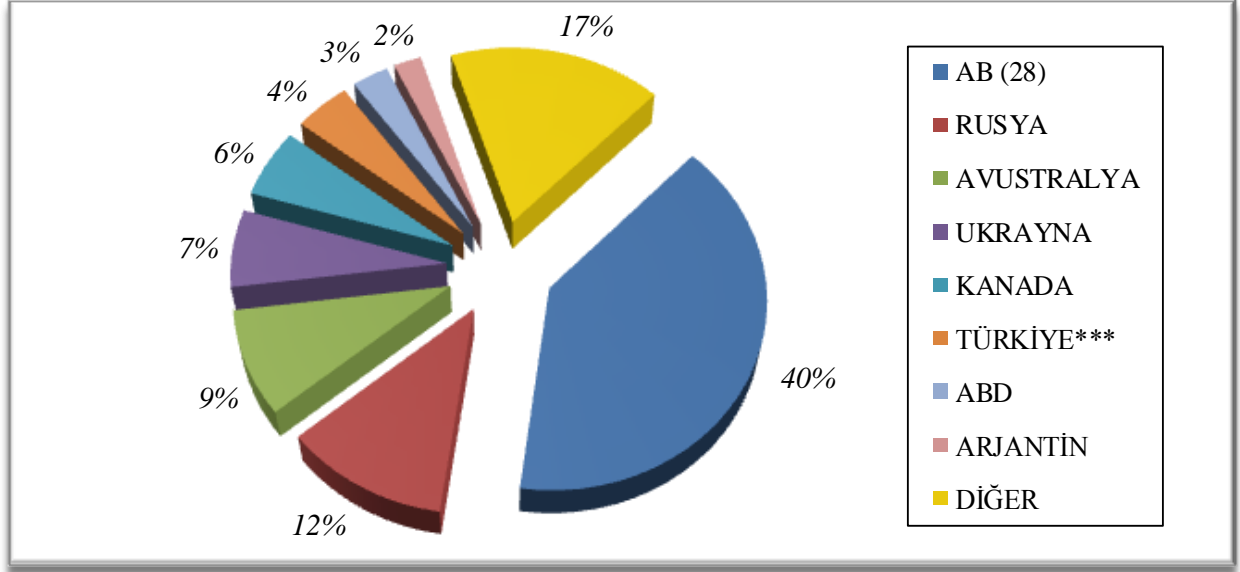
2016/17 döneminde toplam ekim alanının %5 azalmasına rağmen ortalama verimin artması sonucunda küresel arpa üretiminin son 7 yılın en yüksek seviyesinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Yüksek devir stokları ile 2016/17 dünya arpa arzı son 10 yıl ortalamasının üzerinde öngörülmektedir. Önceki döneme göre Rusya, Ukrayna, Avustralya, Kanada ve Kazakistan'ın arpa üretiminde artış; AB, ABD, Arjantin, Fas ve Türkiye'de düşüş beklenmektedir.

Tablo 8. Dünya Arpa Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
AB (28)	65,33	62,26	53,32	51,99	54,70	59,48	60,47	61,39	59,68
Rusya	23,15	17,88	8,35	16,94	13,95	15,39	20,04	17,09	17,54
Avustralya	8,00	7,87	8,00	8,22	7,47	9,17	8,65	8,59	13,41
Ukrayna	12,61	11,93	8,48	9,10	6,94	7,56	9,45	8,75	9,88
Kanada	11,78	9,52	7,63	7,89	8,01	10,24	7,12	8,23	8,79
Türkiye***	5,92	7,30	7,25	7,60	7,10	7,90	6,30	8,00	6,70
ABD	5,21	4,95	3,93	3,39	4,80	4,72	3,95	4,75	4,34
Arjantin	1,69	1,37	2,98	4,09	5,16	4,71	2,90	4,90	3,30
Dünya	155,34	150,77	123,79	134,90	131,58	144,88	144,36	149,04	149,14

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

Grafik 2. Dünyada Önemli Arpa Üretici Ülkelerin Üretimdeki Payları

Kaynak: IGC Mart 2017

Dünya arpa üretiminin %40'ını karşılayan AB'nin (28) en önemli üretici ülkeleri Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve İspanya'dır. Bu 4 ülke, 2016/17 döneminde toplam 37 milyon ton ile AB arpa üretiminin %60'ını oluşturmuştur.

Dünyanın ikinci en büyük arpa üreticisi %12'lik pay ile Rusya'dır. Dünya üretiminin %9'unu karşılayan Avustralya ise ülkeler bazında dünyanın en büyük arpa ihracatçısıdır. Türkiye, ortalama olarak dünya arpa üretiminin %5'ini gerçekleştirmektedir.

Tablo 9. Dünya Arpa Verileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
Üretim	155,3	150,8	123,8	134,9	131,6	144,9	144,4	149,0	149,1
Ticaret	19,5	16,9	14,7	20,3	19,5	22,9	29,1	29,4	27,0
Tüketim	142,9	144,6	137,1	135,8	135,9	141,1	145,2	146,6	145,8
Stok	35,7	41,5	28,2	27,3	23,0	26,7	25,9	28,4	31,6

Kaynak: IGC Mart 2017

2016/17 döneminde AB, Avustralya, Kanada, Sahra-altı Afrika ve Pasifik Asya ülkelerinde yemlik ve maltlık arpa kullanımındaki artışın Çin ve Suudi Arabistan'ın yemlik talebindeki azalışı dengelemesi sonucunda küresel arpa tüketiminin 2015/16 döneminin sadece %1 altında 146 milyon seviyesinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2016/17 küresel ticareti, dünyanın en büyük arpa ithalatçıları olan Çin ve Suudi Arabistan'ın ithalat talebindeki azalışın etkisiyle önceki dönemin rekor seviyesinin %8 altında, 27 milyon ton (malt hariç) düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2016/17 dönemi küresel arpa kapanış stoklarının, yüksek üretimin ardından tüketimin aynı seviyede kalması ve ithalat talebinin azalması ile ikinci yıl yükselmeye devam ederek 32 milyon tona ulaşması beklenmektedir.

Tablo 10. Ülkeler Bazında Dünya Arpa Verimi (Ton/Ha)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16*	2016/17**
AB (28)	4,49	4,46	4,29	4,34	4,40	4,82	4,89	5,02	4,83
ABD	3,42	3,93	3,93	3,74	3,65	3,89	3,91	3,72	4,19
Arjantin	2,96	2,72	4,00	3,64	3,04	3,91	3,26	3,93	3,92
Kanada	3,36	3,26	3,19	3,29	2,91	3,86	3,33	3,49	3,95
Türkiye***	2,01	2,43	2,38	2,65	2,58	2,90	2,26	2,88	2,58
Ukrayna	3,08	2,39	1,97	2,47	2,11	2,34	2,95	2,92	2,24
Avustralya	1,59	1,78	2,17	2,21	2,05	2,41	2,12	2,09	3,32
Rusya	2,46	1,88	1,16	2,20	1,98	1,92	2,28	2,12	2,21
Dünya	2,77	2,72	2,49	2,73	2,66	2,92	2,90	2,99	3,15

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Son on yılda %25 artış gösteren dünya arpa ortalama veriminin 2016/17 sezonunda geçen sezonun rekor seviyesini (2,99 Ton/Ha) aşarak hektar başına 3,1 tona ulaşması beklenmektedir. En yüksek arpa veriminin başta Belçika, Almanya ve Birleşik Krallık olmak üzere AB (28) ülkelerinde gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

1.1.3.Çavdar

2016/17 döneminde dünya çavdar üretim tahmini, bir önceki yıla göre %2,3 artış göstererek 13 milyonun biraz üzerine çıkmıştır. Aynı dönemde tüketimde %1,1 azalış gözlemlenirken ticaret hacminde %5,7 artış, kapanış stoklarında ise %8,4 azalış göze çarpmaktadır.

Tablo 11. Dünya Çavdar Verileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
Üretim	18,16	18,24	12,40	13,09	14,48	16,88	15,32	12,85	13,15
Tüketim	17,06	17,51	13,64	13,61	14,42	16,12	15,21	13,43	13,28
Ticaret	0,21	0,27	0,36	0,44	0,32	0,33	0,37	0,27	0,29
Stok	1,86	2,59	1,36	0,84	0,89	1,65	1,77	1,19	1,09

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Tablo 12. Dünya Çavdar Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
AB (28)	9,297	9,876	7,734	6,943	8,685	10,427	8,866	7,625	7,303
Rusya	4,505	4,329	1,636	2,969	2,133	3,360	3,281	2,086	2,544
Belarus	1,492	1,227	735	801	1,082	648	867	800	800
Türkiye	247	343	366	366	370	365	300	330	300
Dünya	18,157	18,238	12,400	13,091	14,478	16,883	15,322	12,850	13,147

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü.

1.1.4.Yulaf

2016/17 döneminde dünya yulaf üretimi, bir önceki yıla göre yaklaşık %6,1 artış göstererek yaklaşık 24 milyon tona yükselmiştir. Yulaf üretimi başlıca üreticilerden Avustralya, AB, Rusya ve Ukrayna'da artarken Kanada, ABD ve Türkiye'de düşüş göstermiştir.

Tablo 13. Dünya Yulaf Verileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
Üretim	25,90	23,39	19,51	22,71	21,17	23,80	23,01	22,60	23,98
Tüketim	24,26	23,99	20,40	22,91	22,42	23,54	22,08	22,14	24,32
Ticaret	2,30	2,12	1,91	2,14	1,88	2,23	2,28	2,07	2,27
Stok	5,55	4,96	4,07	3,87	2,62	2,88	3,80	4,25	3,92

Kaynak: IGC Mart 2017 (*)Tahmin, (**) Öngörü.

Tablo 14. Dünya Yulaf Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Bin Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
AB (28)	8,960	8,459	7,414	7,886	7,910	8,493	7,905	7,510	8,027
Rusya	5,835	5,401	3,218	5,334	4,027	4,932	5,274	4,536	4,756
Kanada	4,273	2,906	2,451	3,158	2,812	3,906	2,979	3,428	3,147
Avustralya	1,160	1,162	1,128	1,262	1,121	1,255	1,198	1,308	1,879
ABD	1,287	1,351	1,178	779	929	938	1,019	1,300	940
Ukrayna	944	731	458	505	630	467	610	487	499
Türkiye	196	218	204	218	210	235	210	250	225
Dünya	25,896	23,392	19,514	22,708	21,170	23,804	23,005	22,596	23,984

Kaynak: IGC Mart 2017 (*)Tahmin, (**) Öngörü.

1.1.5. Mısır

Tablo 15. Dünya Mısır Verileri (Milyon Ton)

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
Üretim	799	821	831	876	873	999	1.019	974	1.053
Tüketim	782	822	844	875	870	951	994	971	1.038
Ticaret	101	87	94	99	100	122	125	136	137
Stok	134	142	128	128	133	182	207	209	225

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Dünya mısır üretimi dünya genelinde hem ekiliş alanlarındaki genişleme hem de verimdeki artışa bağlı olarak 2016/2017 piyasa yılında bir önceki yıla kıyasla 79 milyon ton artış göstererek 1.053 milyon ton seviyesine yükselmiştir. Söz konusu artışta en büyük pay dünyanın en büyük mısır üreticisi olan ABD'deki üretimin önceki sezona kıyasla 39 milyon ton seviyesindeki artışından kaynaklanmaktadır.

Tablo 16. Dünya Mısır Üretimi ve Önemli Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
ABD	306	332	316	313	273	351	361	346	385
Çin	166	164	177	193	206	218	216	225	220
Brezilya	51	56	57	73	82	80	85	67	89
AB (28)	66	60	58	68	58	64	76	59	60
Arjantin	16	23	24	21	32	33	34	40	42
Ukrayna	11	10	12	23	21	31	28	23	28
Meksika	24	20	21	19	22	23	25	26	26
Türkiye***	4	4	4	4	5	6	6	6	6
Dünya	801	823	835	887	874	999	1019	974	1053

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

Mısır dünyada hububat ürünleri içerisinde ekim alanı bakımından ikinci, üretimde ise ilk sırada yer almaktadır. Dünya mısır üretiminin %37'si ABD'de, %21'i Çin'de ve % 13'ü Güney Amerika'da yapılmaktadır.

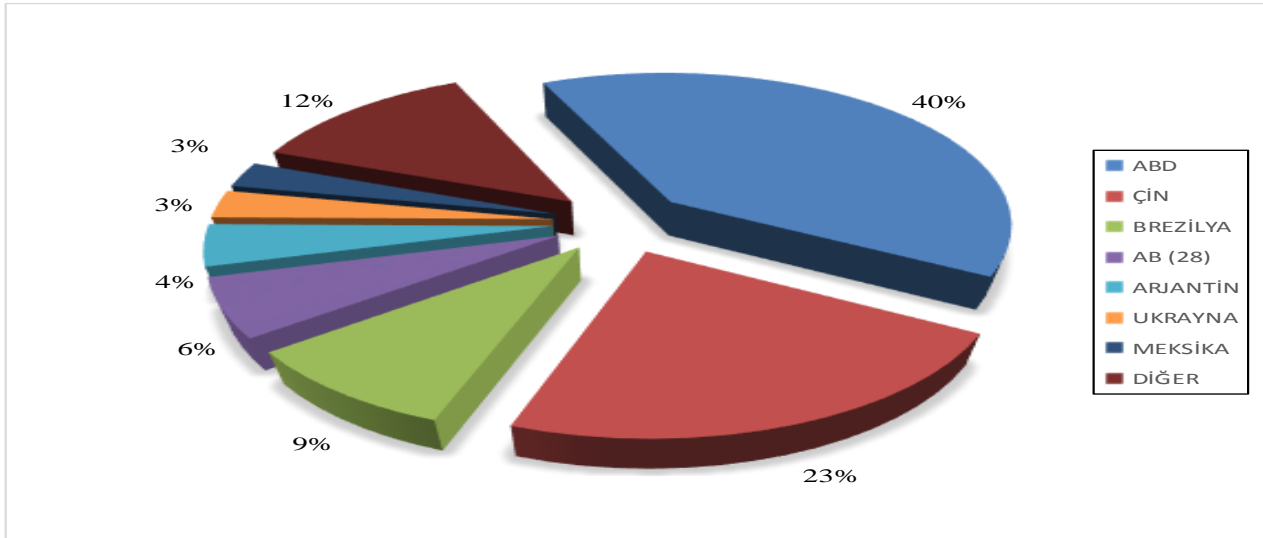
Tablo 17. Ülkeler Bazında Mısır Verimi (Ton/Ha)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
ABD	9,62	10,32	9,58	9,21	7,73	9,93	10,73	10,57	10,96
Türkiye***	7,18	7,18	7,26	7,13	7,39	8,94	9,03	9,33	10,32
Arjantin	6,56	7,81	6,35	5,73	6,6	6,84	7,31	7,37	7,32
AB (28)	7,19	6,9	6,95	7,3	5,98	6,53	7,89	6,38	7,16
Ukrayna	4,97	5,02	4,5	6,45	4,79	6,4	6,16	5,71	6,6
Çin	5,56	5,26	5,45	5,75	5,87	6,02	5,81	5,89	5,97
Brezilya	3,62	4,31	4,16	4,8	5,16	5,08	5,4	4,21	5,31
Meksika	3,29	3,27	2,95	3,09	3,12	3,22	3,48	3,6	3,47
Dünya	5,03	5,16	5,04	5,13	4,89	5,49	5,61	5,40	5,73

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri

Dünya mısır verimi 2010 yılından beri ortalamanın üzerindedir. Ancak 2012 yılındaki kuraklığın özellikle ABD ve AB mısır verimini düşürmesi ile dünya ortalama verimi düşüş göstermiş, bu sezon ise 2014 yılındaki rekor seviyesinin (5,6 Ton/Ha) de üzerine çıkarak 5,7 Ton/Ha olan yeni bir rekor düzeye ulaşmıştır.

Grafik 3. Dünya Mısır Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

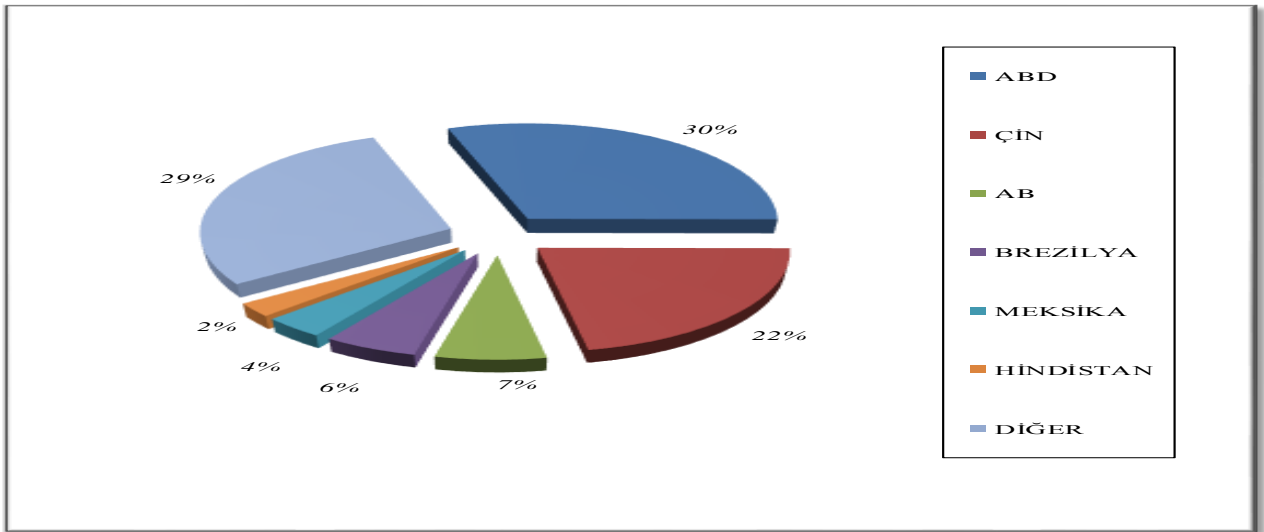
Kaynak: IGC Mart 2017

Tablo 18. Dünya Mısır Tüketimi ve Önemli Tüketici Ülkeler (Milyon Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
ABD	258,0	281,0	284,6	277,9	263,0	292,9	301,8	298,9	314,9
Çin	157,2	166,5	174,7	192,9	200,1	202,4	208,6	217,1	227,1
AB	64,1	63,9	59,5	64,1	68,6	76,3	80,9	70,9	71,6
Brezilya	46,3	46,9	48,9	51,0	53,7	54,6	56,1	56,9	60,0
Meksika	32,4	30,4	29,4	29,3	26,8	31,7	34,7	37,8	38,5
Hindistan	16,9	15,1	18,2	17,2	17,3	19,7	22,5	23,3	24,8
Türkiye	4,6	4,7	4,6	5,0	6,0	6,5	7,9	7,8	7,9
Dünya	790,8	825,7	849,5	883,3	871,6	950,6	994,3	971,1	1037,7

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

Dünya mısır tüketimi, yıllar itibariyle yükseliş göstermekte olup 2011 yılından itibaren son on yıllık ortalamasının üzerinde seyretmektedir. Küresel arzın bir önceki sezona göre yükselmesi, buna bağlı olarak fiyatların düşük seyretmesi ve üretimin tüm dünyada artmasına bağlı olarak ürünün ulaşılabilir olması neticesinde dünya genelinde tüketim miktarı artmış; ilk defa tüketim 1 milyar ton seviyesine yükselmiştir. 2016/17 dönemi dünya mısır tüketimi öngörüsünde %30'luk pay ile ilk sırada yer alan ABD'yi Çin, AB, Brezilya ve Meksika izlemektedir. ABD ve Çin'in mısır tüketimi, toplam tüketimin %52'sine karşılık gelmektedir (Grafik 4).

Grafik 4. Dünya Mısır Tüketimi ve Önemli Ülkelerin Tüketimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC Mart 2017

Tablo 19. Ülkeler Bazında Dünya Mısır Stokları (Milyon Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
Çin	51,7	50,3	53,8	58,8	66,9	86,1	98,4	109,3	102,5
ABD	42,5	43,4	28,6	25,1	20,9	31,3	44,0	44,1	58,4
Brezilya	7,7	5,6	6,6	5,1	8,5	13,9	8,4	7,8	11,3
AB	7,3	7,8	7,8	6,0	6,7	5,0	6,6	7,3	7,2
Meksika	3,6	1,4	1,1	1,3	1,0	2,7	4,0	4,7	4,7
Arjantin	1,6	1,3	2,0	0,5	1,8	4,2	3,8	5,2	4,6
Mısır	2,0	1,9	1,3	1,6	1,3	2,3	2,3	2,3	2,1
Türkiye	0,7	0,5	0,6	0,5	0,5	0,9	1,0	1,0	0,7
Dünya	144,3	142,0	127,8	131,3	134,1	182,0	206,7	209,3	224,5

Kaynak: IGC Mart 2017 (*) Tahmin, (**) Öngörü

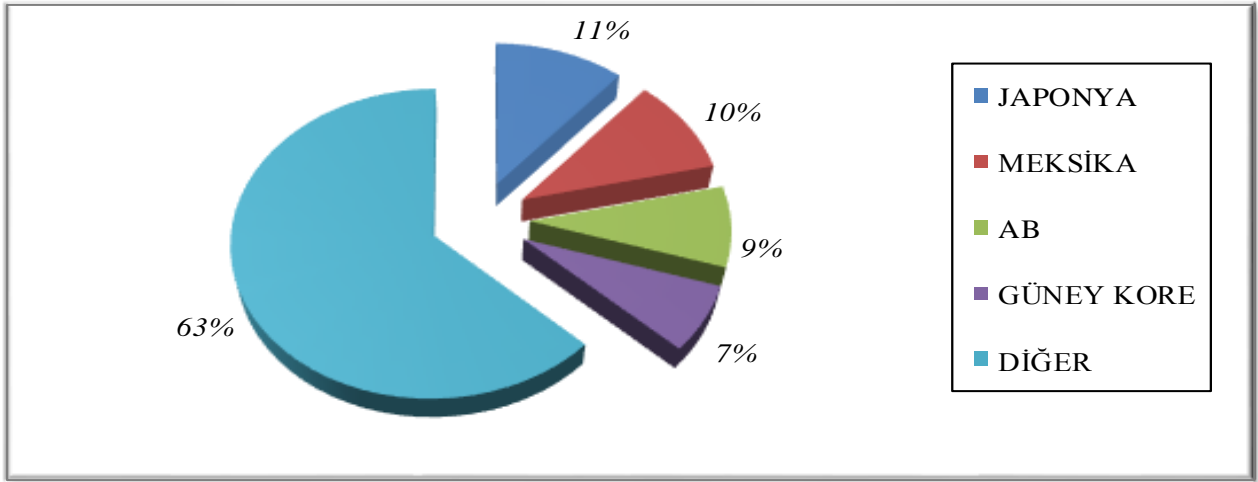
Dünya genelindeki kapanış stokları, üretimin 2013/14 döneminden itibaren rekor düzeyde ve her yıl artış eğiliminde olması ve açılış stoklarının yükselmesiyle düzenli olarak artmıştır. Her ne kadar tüketim artış göstermiş olsa da üretimdeki artış tüketimi telafi etmektedir.

Tablo 20. Dünya Mısır İthalatı ve Başlıca İthalatçı Ülkeler (Milyon Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
Japonya	16.026	16.563	15.733	14.543	14.484	15.189	14.182	14.675	15.400
Meksika	7.788	8.413	7.780	11.558	5.559	9.792	10.828	13.764	13.900
AB (28)	3.771	2.264	7.933	5.794	10.800	15.704	8.949	13.704	11.700
G.Kore	6.849	7.903	7.496	7.195	8.180	9.196	10.097	9.569	9.750
Türkiye***	519	581	433	685	1.662	1.310	2.128	1.416	1.300
Dünya	84.355	87.210	94.117	99.243	99.699	121.780	125.108	136.269	137.424

Kaynak: IGC Mart 2017 (*)Tahmin, (**) Öngörü, (***) TÜİK verileri (Bin Ton)

Grafik 5. Dünyada Mısır İthalatı Yapan Başlıca Ülkeler ve Payları (%)

Kaynak: IGC Mart 2017

Tablo 21. Ülkeler Bazında Dünya Mısır İhracatı (Bin Ton)

ÜLKELER	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/2016*	2016/2017**
ABD	45.825	50.724	48.009	42.702	20.044	42.824	47.233	45.836	57.100
Arjantin	12.486	13.414	15.741	16.118	21.608	12.025	19.848	18.572	25.400
Ukrayna	5.509	5.348	5.096	13.595	13.558	19.904	18.196	17.343	18.700
Brezilya	6.826	6.438	11.466	8.475	26.404	23.525	20.606	35.863	14.800
Dünya	84.355	87.210	94.117	99.243	99.699	121.780	125.108	136.269	137.424

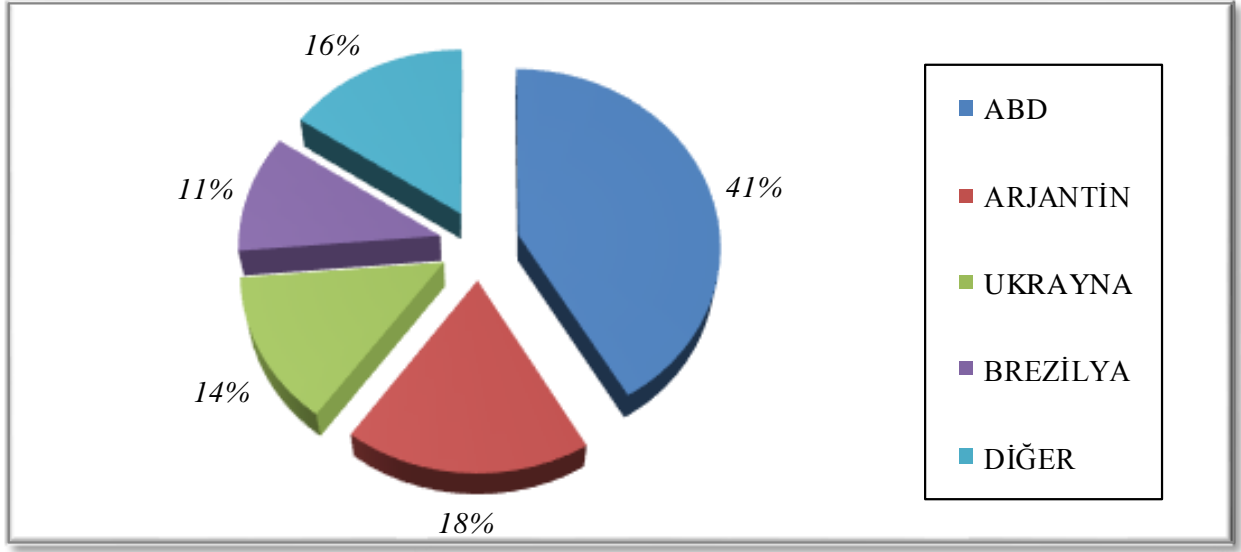
Kaynak: IGC Mart 2016 (*) Tahmin, (**) Öngörü

ABD, Brezilya ve Arjantin gibi dünya mısır ihracatında önde gelen ülkeler grubuna son yıllarda mısır üretimi ve ihracatında büyük sıçramalar yapan Ukrayna da katılmıştır. 2016/17 döneminde bu dört ülkenin ihracatı, toplam dünya ihracatının %85'ini oluşturmaktadır.

Geçmiş yıllarda kayda değer bir mısır ihracatçısı olan Çin, artan iç talep nedeniyle 2008 yılından itibaren mısır ithalatçısı konumuna gelmiştir.

Dünya mısır ihracatı 2008/09 döneminden bu yana sürekli olarak yükselmiştir.

Grafik 6. Dünyada Mısır İhracatı Yapan Başlıca Ülkeler ve Payları (%)

Kaynak: IGC Mart 2017 Öngörü

Küresel mısır fiyatları, dünya genelinde üretimin bol olması ve kapanış stoklarının sürekli biçimde artmasına bağlı olarak düşük seyretmektedir.

1.1.6 Çeltik – Pirinç

Tablo 22. Dünya Çeltik – Pirinç Durumu

YILLAR	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Ekiliş	155.6	157.8	160.8	159.2	161.2	160.8	159.2	161.5
Çeltik Üretim	656.2	672.1	697.2	704.6	713.3	713.5	704.0	717.5
Çeltik Verim	4.21	4.25	4.35	4.44	4.41	4.43	4.42	4.44
Pirinç Üretim	440.7	449.9	468.0	473.8	478.6	479.9	472.9	482.5
Pirinç Tüketim	436.5	445.2	458.0	467.7	479.4	475.8	474.8	482.3
Pirinç Ticaret	31.5	35.7	39.0	37.8	42.5	41.7	38.8	40.5
Pirinç Stok	95.4	100.1	110.2	116.4	115.6	119.6	117.8	118.1

Kaynak: IGC (*)Tahmin.

Not: Çeltik Ekiliş (milyon hektar), Üretim (milyon ton) ve Verimi (Ton/Ha) USDA verisidir.

Dünya pirinç üretimi 2016/17 döneminde bir önceki yıla göre %2 artarak 483 milyon ton seviyesine ulaşmıştır. 2016/17 sezonundaki yaklaşık 10 milyon tonluk artışın %80'ini Hindistan, Çin, Tayland ve Filipinler gerçekleştirmiştir.

2016/17 sezonunda önde gelen ülkelerin çeltik verimliliğinde ekim alanlarının büyümesi nedeniyle bir miktar gerileme gözlemlense de son 10 yılda küresel çeltik verimliliği ortalama %7 artmıştır. Verimlilikte ilk sıralarda Avustralya, Mısır ve ABD yer alsa da son 10 yılda en büyük ilerlemeyi Türkiye, Çin, Vietnam ve Bangladeş göstermiştir.

Dünya pirinç tüketimi 2016/17'de üretimdeki yükselişe paralel olarak %2 civarında artmış ve 482 milyon ton seviyesine ulaşmıştır. Son 10 yılda tüketimdeki artış sürekliliği 2015/16 sezonunda sekteye uğrasa da 2016/17 sezonunda toparlanan küresel tüketimin %80'ini Çin, Hindistan ve Sahra-altı Afrika gerçekleştirmiştir. Afrika'nın ve Hindistan'ın tüketimini büyüten ana etmen nüfus artışıdır.

2017/18 sezonunda iklim koşullarının olumlu gideceği yönündeki beklenti ve Asyalı üreticilerden özellikle Hindistan'ın üretiminin artacağı düşüncesiyle %1'lik gelişme beklenmektedir. 2017/18'de üretimle birlikte tüketimin de artacağı öngörülmektedir. Üretimdeki bolluk sayesinde 2016/17'de düşen pirinç fiyatlarının 2017/18'de artması beklenmemektedir. Bu durumun üreticiler üzerinde maliyet baskısı oluşturacağı ve sonuç olarak başka ürünlere yönelebileceklerinden endişe edilmektedir.

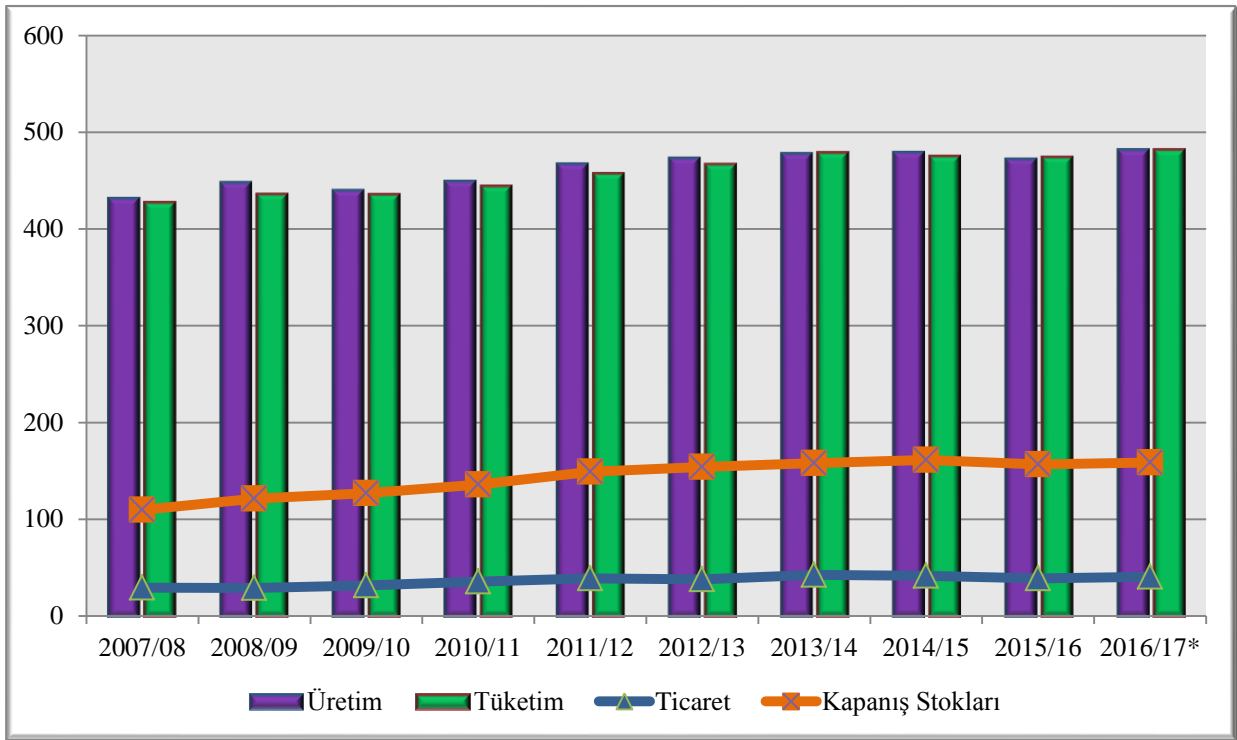
Tablo 23. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Üretimi (Milyon Ton)

ÜLKELER	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Çin	136.6	137.0	140.7	143.0	142.5	144.6	145.8	144.9
Hindistan	89.1	96.0	105.3	105.2	106.7	105.5	104.3	108.0
Endonezya	36.4	35.5	36.4	36.7	36.3	35.6	36.2	36.8
Bangladeş	31.0	31.7	33.7	33.8	34.4	34.5	34.5	34.6
Vietnam	25.3	26.0	27.5	28.4	28.6	29.2	28.5	28.3
Tayland	20.3	20.3	20.5	20.3	20.3	19.1	15.8	18.5
Myanmar	11.6	11.1	11.5	11.7	11.9	12.6	12.2	12.5
Filipinler	10.1	10.9	11.0	11.8	12.2	12.3	11.3	12.0
Brezilya	7.9	9.3	7.9	8.0	8.2	8.5	7.2	8.1
Japonya	7.7	7.8	7.8	7.9	7.9	7.8	7.6	7.7
Pakistan	6.8	4.8	6.6	6.0	6.8	6.9	6.7	6.6
ABD	7.1	7.6	5.9	6.3	6.1	7.1	6.1	7.1
Mısır	4.1	4.2	4.3	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7
Kamboçya	4.6	3.1	4.2	4.7	4.7	4.5	4.0	4.6
G. Kore	4.9	4.3	4.2	4.0	4.2	4.2	4.3	4.2
Nijerya	2.2	2.8	2.9	2.4	2.8	2.8	2.7	2.7
Türkiye**	0.4	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
Dünya	440.7	449.9	468.0	473.8	478.6	479.9	472.9	482.5

Kaynak: IGC (*) Tahmin, (**) TÜİK.

Dünya nüfusunun %60'ı Asya'da yaşamakta, pirinç ekim alanlarının %87'si (142 milyon ton hektar) Asya'da bulunmakta ve pirinç üretiminin yaklaşık %90'ı (433,8 milyon ton) Asya'da yapılmaktadır. Geleneksel beslenme alışkanlıkları, iklimin uygunluğu ve nüfus büyüklükleri nedeniyle toplam pirinç üretiminin ve tüketiminin yarısından fazlasını Asya gerçekleştirmektedir.

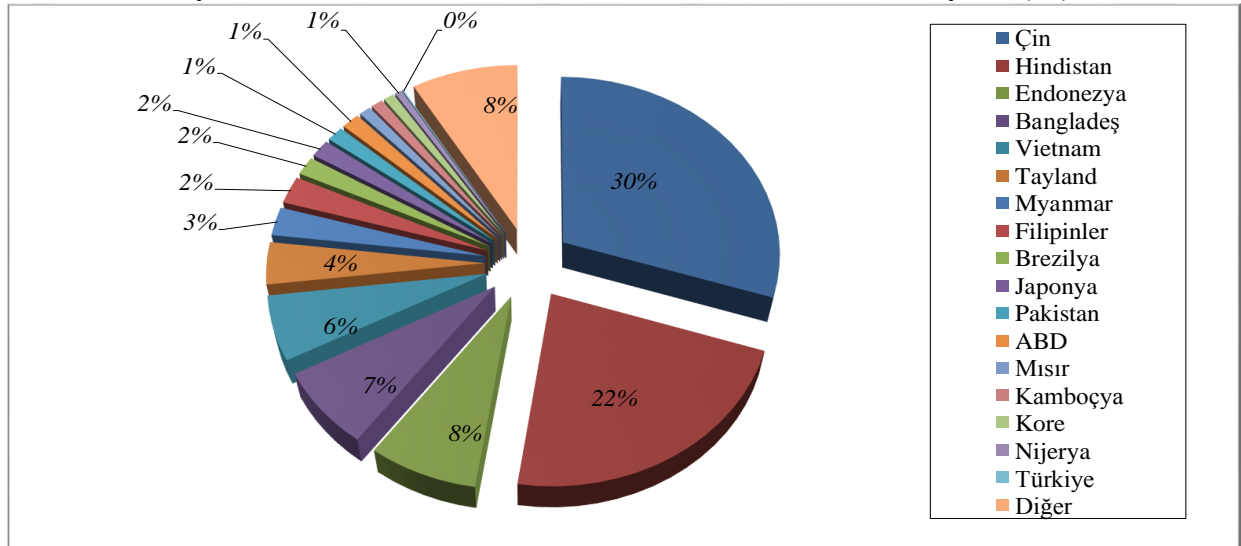
Grafik 7. Dünya Pirinç Dengesi (Milyon Ton)

Kaynak: IGC, (*) Tahmin.

2016/17 sezonunda üretim, ekim alanlarındaki artış ve olumlu hava koşulları sayesinde %2 artmış, tüketimdeki %2'lik artış daha çok fiyatların gerilemesi ve nüfus artışı sayesinde bu durum küresel pirinç ticaretinin %5 büyümesine yardımcı olmuştur.

Grafik 8. Dünya Pirinç Üretiminde Önemli Ülkeler ve Üretimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC

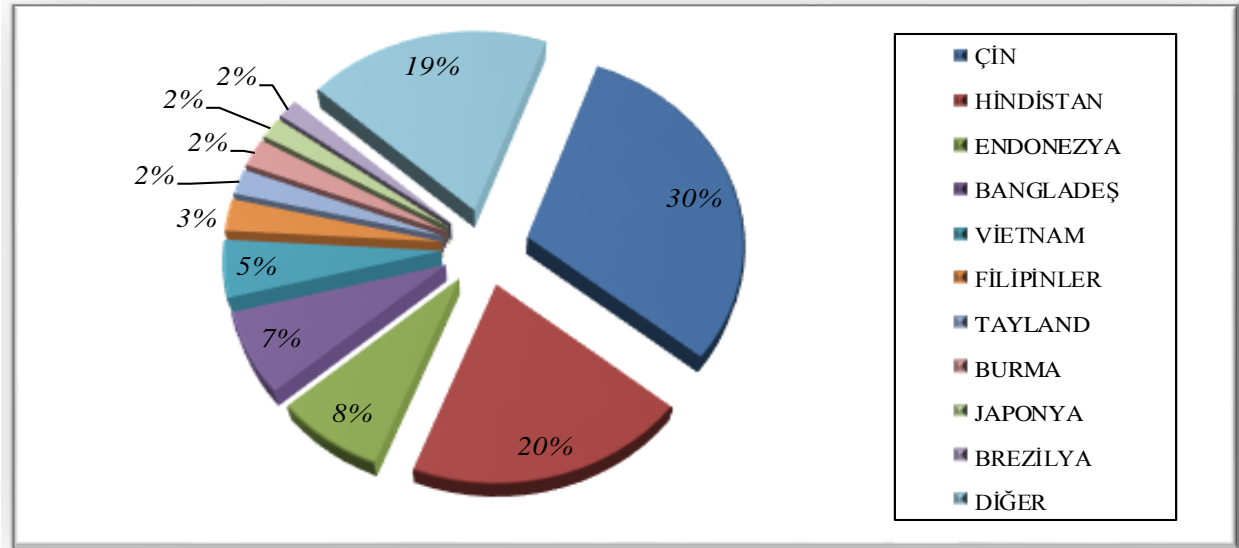
2016/17 dönemi dünya pirinç üretiminde 1. sırada Çin, 2. sırada Hindistan yer almaktadır.

Tablo 24. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç Tüketimi (Milyon Ton)

ÜLKELER	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Çin	133.7	134.8	139.5	142.0	143.8	142.9	144.8	145.5
Hindistan	86.4	90.8	91.9	93.8	98.9	97.2	95.3	97.8
Endonezya	37.9	37.9	38.2	38.1	38.1	37.5	37.7	37.5
Bangladeş	31.3	32.4	34.1	34.1	34.8	34.9	34.9	35.0
Vietnam	19.2	19.3	19.6	22.0	22.4	22.7	23.5	23.7
Filipinler	11.8	12.5	13.4	11.9	13.5	13.5	12.6	13.1
Myanmar	11.1	10.4	10.5	10.9	11.0	11.2	11.2	11.4
Tayland	10.2	10.4	10.5	10.7	10.7	10.3	9.7	10.4
Japonya	8.1	8.5	8.4	8.1	8.3	8.5	8.7	8.7
Brezilya	8.1	8.3	8.0	8.5	8.1	7.9	7.7	7.8
Dünya	436.5	445.2	458.0	467.7	479.4	475.8	474.8	482.3

Kaynak: IGC (*) Tahmin.

Dünya pirinç tüketimi 2016/17'de üretimdeki yükselişe paralel olarak %2 civarında artmış ve 482 milyon ton seviyesine ulaşmıştır. Son 10 yılda tüketimdeki artış sürekliliği 2015/16 sezonunda sekteye uğrasa da 2016/17 sezonunda toparlanan küresel tüketimin %80'ini Çin, Hindistan ve Sahra-altı Afrika gerçekleştirmiştir. Afrika ve Hindistan'ın tüketimini bünyen ana etmen nüfus artışıdır.

Grafik 9. Dünya Pirinç Tüketiminde Önemli Ülkeler ve Tüketimdeki Payları (%)

Kaynak: IGC

Tablo 25. Önemli Üretici Ülkelerdeki Çeltik Ekili Alan (Milyon Ha)

ÜLKELER	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Hindistan	41.9	42.9	44.0	42.8	44.1	44.1	43.5	44.5
Çin	29.6	29.9	30.1	30.1	30.3	30.3	30.2	30.2
Endonezya	12.1	12.1	12.2	12.2	12.1	11.8	12.1	12.2
Bangladeş	11.6	11.7	11.7	11.7	11.8	11.8	11.8	11.8
Tayland	10.9	10.7	11.0	10.8	10.9	10.3	9.4	10.1
Vietnam	7.4	7.6	7.7	7.9	7.8	7.8	7.7	7.7
Filipinler	4.4	4.5	4.6	4.7	4.8	4.7	4.5	4.6
Kamboçya	2.7	2.8	2.8	3.0	3.0	3.0	3.0	3.0
Pakistan	2.9	2.4	2.6	2.3	2.8	2.9	2.7	2.7
Nijerya	1.8	2.4	2.6	2.0	2.5	2.7	2.5	2.5
Brezilya	2.8	2.8	2.4	2.4	2.4	2.3	2.0	2.0
Türkiye**	0,10	0,10	0,10	1,20	1,11	1,11	1,16	1,16
Dünya	155.8	158.2	160.4	158.8	161.6	160.9	159.2	161.5

Kaynak: USDA (*) Tahmin, (**) TÜİK.

Tablo 26. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İthalatı (Milyon Ton)

ÜLKELER	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Çin	0.4	0.6	2.9	3.5	3.7	4.2	3.9	4.2
Nijerya	2.1	2.5	3.3	2.6	3.3	2.1	2.1	2.4
İran	1.2	1.4	1.6	2.2	1.6	1.3	1.1	1.3
Filipinler	2.4	1.2	1.3	0.4	1.1	1.8	1.5	1.0
AB-28	1,02	1,44	1,45	1,57	1.7	1.7	1.8	1.9
Irak	1.2	1.0	1.4	1.3	1.1	1.0	0.9	1.1
Suudi Arabistan	1.1	1.1	1.2	1.3	1.4	1.6	1.3	1.5
Malezya	0.8	1.0	1.0	0.8	1.2	1.2	1.0	1.0
Güney Afrika	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
Dünya	31.5	35.7	39.0	37.8	42.5	41.7	38.8	40.5

Kaynak: IGC (*) Tahmin.

2016/17 sezonunda Nijerya (%13), Suudi Arabistan (%13), Malezya (%13), Irak (%11) ve İran (%11) ithalatını bir önceki yıla göre artırırken; Filipinler (-%25), Endonezya (-%20,8) ve Fildişi Sahilleri (-%16) ithalatlarını azaltmışlardır.

Son 10 yılda Çin (%1.414), Endonezya (%248) ve Türkiye (%120) nüfus artışı temelli olarak ithalatını en çok artıran ülkelerdir. Filipinler ise son 10 yılda yurt içi pirinç üretimini bir miktar artırırken tüketimin bir miktar gerilemesi sayesinde ithalatını %54 azaltmıştır.

Tablo 27. Ülkeler Bazında Dünya Pirinç İhracatı (Milyon Ton)

ÜLKELER	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Hindistan	1.99	2.80	10.21	10.83	10.52	11.81	10.16	10.34
Tayland	8.88	10.65	6.67	6.60	10.94	9.77	9.86	9.80
Vietnam	6.73	7.09	8.01	6.59	6.38	6.59	4.84	5.29
Pakistan	4.05	3.25	3.50	3.59	3.77	3.93	4.28	3.98
ABD	3.45	3.50	3.23	3.39	2.93	3.28	3.41	3.54
Kamboçya	0.77	0.82	0.85	0.98	0.94	1.10	1.10	1.15
Brezilya	0.50	1.47	0.95	0.83	0.81	0.92	0.59	0.69
Arjantin	0.47	0.68	0.58	0.53	0.46	0.31	0.52	0.53
Avustralya	0.10	0.34	0.45	0.46	0.44	0.30	0.22	0.34
Çin	0.60	0.49	0.27	0.45	0.39	0.26	0.37	0.53
Dünya	31.51	35.69	39.00	37.78	42.49	41.67	38.84	40.50

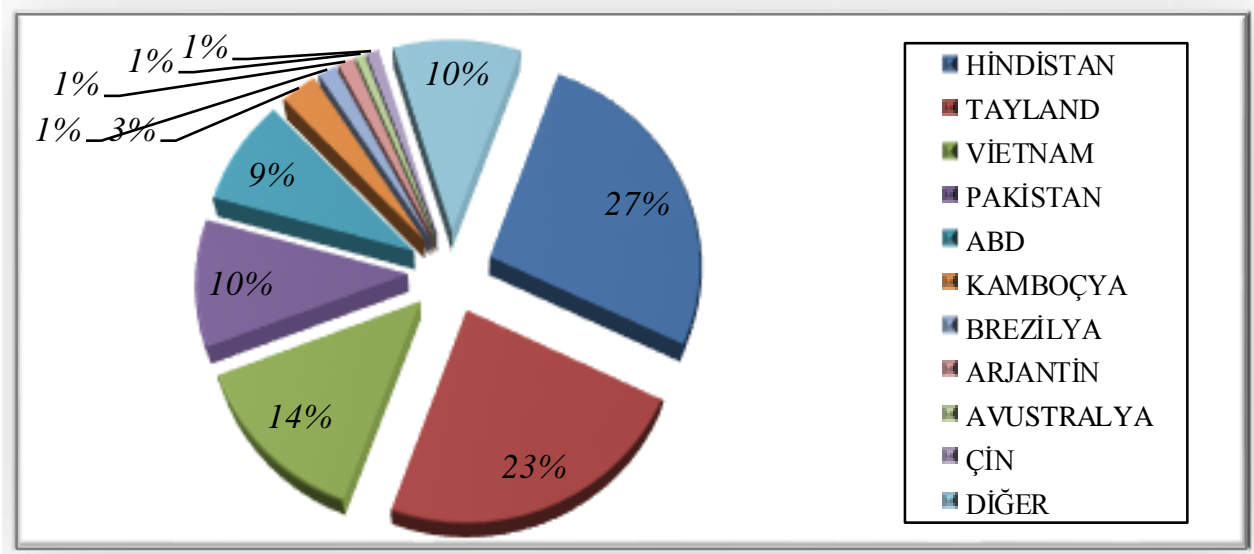
Kaynak: IGC, (*) Tahmin.

2016/17 sezonu toplam pirinç ticareti, üretime paralel olarak %5 artmıştır. Pirinç ticareti 2016'da %5 artarken 2007-2016 yılları arasında %41 büyümüştür. Özellikle Hindistan ihracatını son 10 yılda %132 artırarak küresel ticarete ilk sıraya geçmiştir. 2017/18'de Hindistan'ın ilk sıradaki yerini koruması beklenmektedir.

2016/17 sezonunda ihracatını önceki yıla göre en çok artıran ülke %22 ile Vietnam olmuştur. ABD ve Brezilya'nın ihracatı önceki yıla göre %6 artış göstermiştir

Son 10 yıllık dönemde ise Çin'in ihracatı yaklaşık %60 ve Tayland'ın ihracatı %7 düşerken; Hindistan'ın ihracatı %80, Pakistan'ın ihracatı %48 ve Vietnam'ın ihracatı %28 artmıştır.

Grafik 10. Dünya Pirinç İhracatında Önemli Ülkeler İhracattaki Payları (%)

Kaynak: IGC

2016/17 döneminde dünya pirinç ihracatının %27'sini Hindistan, %23'ünü Tayland ve %14'ünü Vietnam gerçekleştirmiştir.

2. TÜRKİYE'DE DURUM

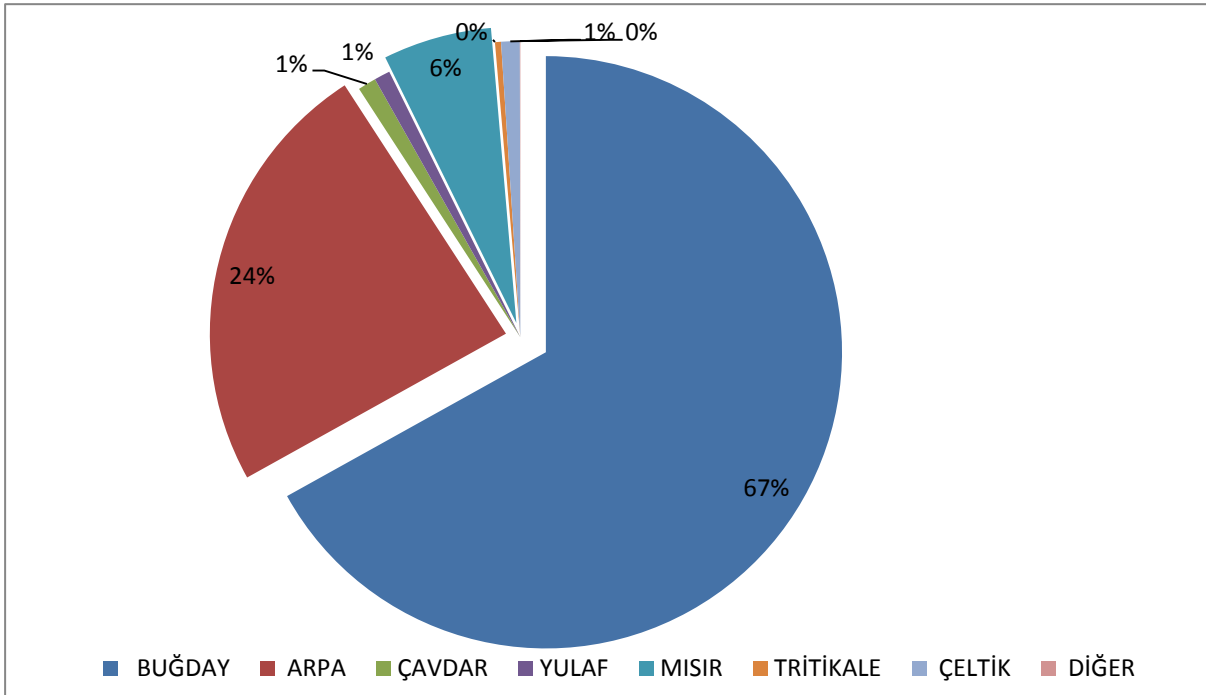
Ülkemiz, geniş bir ürün yelpazesine imkân veren iklim ve ekolojik özellikleri nedeniyle tarımsal üretim açısından avantajlı bir ülkedir ve kendine yeterlilik açısından iyi durumdadır. Üstelik toplam istihdamın %18,3'ü tarım sektöründe yer almaktadır.

Dünya'nın en önemli un ihracatçı ülkelerinden biri Türkiye'dir. Bu yüzden iç tüketimin yanı sıra, sektördeki en önemli hububat talebi un fabrikalarından gelmektedir. Ayrıca yem sanayi ve ihracata konu olan beyaz et sektörünün de hububat talebi olmaktadır.

2.1. Hububat

Ülkemiz yüzölçümünün %30,3'ü (23,8 milyon hektar) tarım yapılabilir özelliktedir. Tarım alanlarımızın nadas alanları hariç %65,7'si (15,6 milyon hektar) tarla ziraatına ayrılmıştır. Bu alanın da yaklaşık %74'ünde (11,5 milyon hektar) hububat ekilmektedir. Hububat ekim alanı içerisinde %67'lik payla ilk sırada buğday, %24'lük payla ikinci sırada arpa ve %6'lık payla mısır üçüncü sırada yer almaktadır. Bu ürünleri sırasıyla çeltik, çavdar, yulaf ve tritikale izlemektedir.

Grafik 11. Türkiye Tahıl Alanları (%)

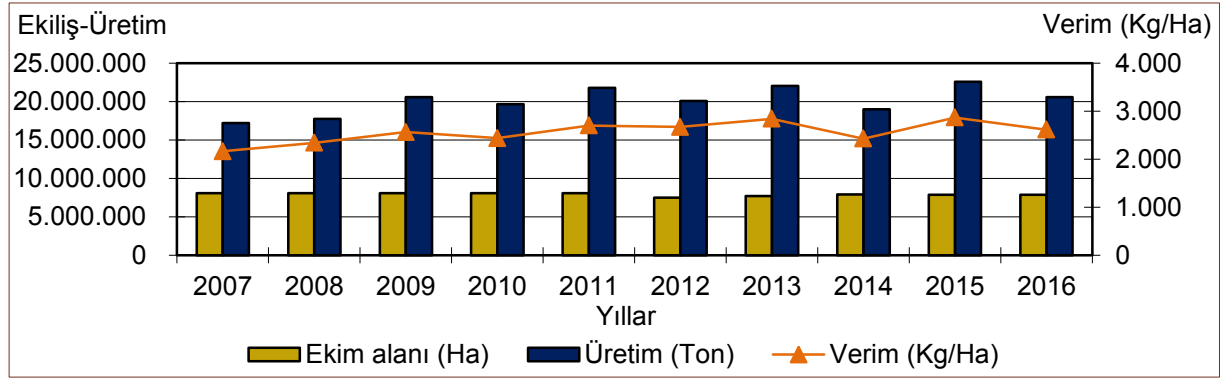

Kaynak: TÜİK

2.1.1. Buğday

Buğday üretimi, ülkemizin her bölgesinde yapılmaktadır. Bu nedenle buğday, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından ilk sırayı almaktadır. Son 20 yılda buğday ekim alanları 7,5- 9,4 milyon hektar arasında; üretimi ise 17,2 – 22,6 milyon ton arasında değişmiştir. Ülkemizde artan nüfusa paralel olarak buğday talebi de artmaktadır. Ekmek, bulgur, makarna, irmik, bisküvi, nişasta ve diğer buğdaya dayalı unlu mamuller tüketimi dikkate alındığında buğday tüketimimiz 18-19 milyon ton seviyelerindedir.

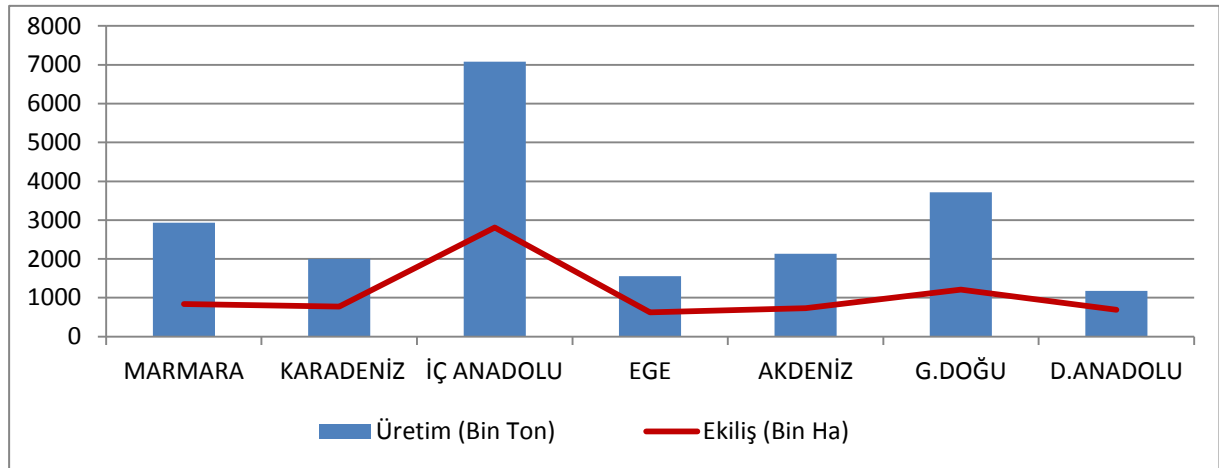
Grafik 12. Türkiye Buğday Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

2007 yılında yaşanan kuraklıktan dolayı buğday üretimi 17,2 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılında TÜİK'e göre buğday üretimimiz 22,6 milyon tondur (Grafik 12).

Grafik 13. 2016 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK

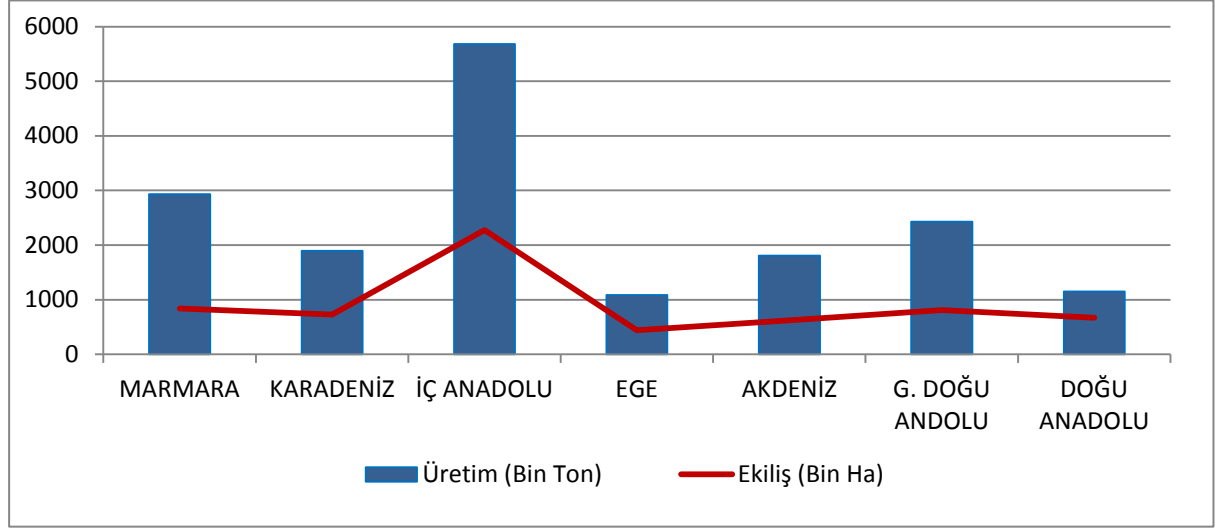
Tablo 28. 2016 Yılı Bölgeler Bazında Buğday Üretimi (Bin Ton)

BÖLGE ADI	Ekmeklik Buğday		Makarnalık Buğday	
	Miktar	%	Miktar	%
Marmara Bölgesi	2.935	17	1	0,02
Karadeniz Bölgesi	1.895	11	110	3
İç Anadolu Bölgesi	5.683	33	1.397	39
Ege Bölgesi	1.087	6	468	13
Akdeniz Bölgesi	1.807	11	323	9
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	2.425	14	1.294	36
Doğu Anadolu Bölgesi	1.148	7	27	1
Toplam	16.980	100	3.620	100

Kaynak: TÜİK

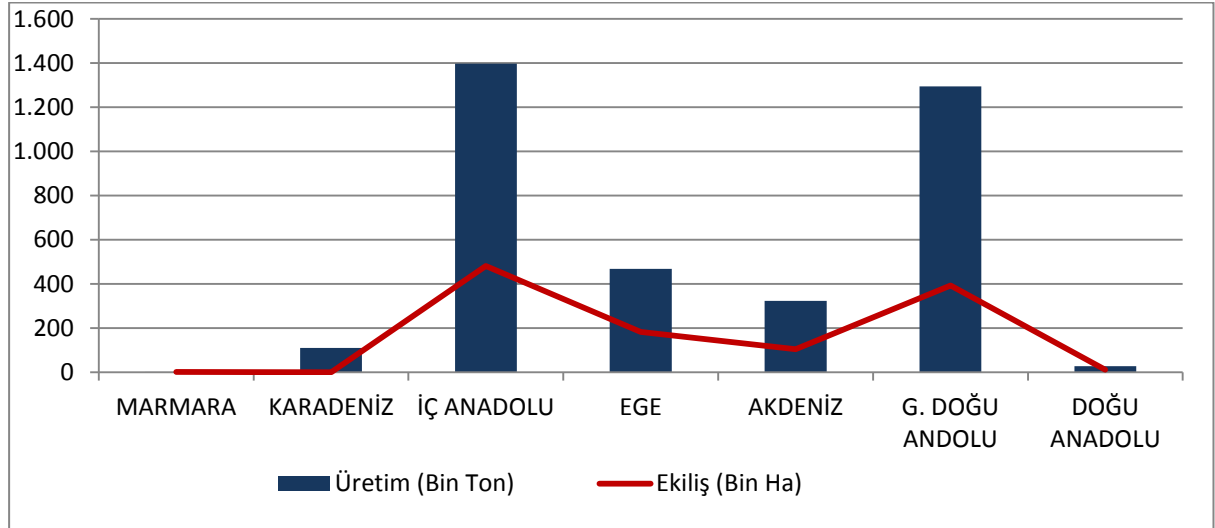
Ülkemizde buğday, her bölgede yetiştirilebilmekle birlikte özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak üretilmektedir. Nitekim 2016 yılı ekmeklik buğday üretiminde %33'lük pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %17 ile Marmara Bölgesi ve %14 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az pay %6 ile Ege Bölgesi'ne aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk sırayı İç Anadolu Bölgesi (%39) almaktadır (Tablo 28; Grafik 13, 14, 15).

Grafik 14. 2016 Yılı Bölgeler Bazında Ekmeklik Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK

Grafik 15. 2016 Yılı Bölgeler Bazında Makarnalık Buğday Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK

Buğday üretimi konusunda kendine yeterliliği oldukça yüksek düzeyde olan ülkemizin TÜİK verilerine göre 2015/16 dönemi yeterlilik derecesi %114'tür.

Tablo 29. Türkiye'nin Buğday (Durum Buğday Dâhil) İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	1.116.575	150.472	135	55.329	9.781	177
2003	1.846.284	277.543	150	938	401	428
2004	1.065.389	221.868	208	864	359	416
2005	135.596	25.031	185	327.931	52.155	159
2006	239.874	52.624	219	685.673	100.853	147
2007	2.147.107	570.390	266	18.281	9.132	500
2008	3.708.003	1.483.190	400	8.005	5.569	696
2009	3.392.692	901.858	266	301.457	60.692	201
2010	2.554.189	655.044	256	1.171.002	200.848	172
2011	4.754.682	1.623.089	341	5.233	2.580	493
2012	3.719.174	1.125.977	303	116.079	34.248	295
2013	4.053.001	1.289.235	318	275.132	79.317	288
2014	5.285.243	1.545.853	292	68.572	35.356	516
2015	4.349.820	1.103.420	254	68.798	32.394	471
2016	4.225.784	892.409	211	26.503	11.439	432

Kaynak: TÜİK

Buğday üretimi konusunda kendine yeterliliği oldukça yüksek düzeyde olan ülkemizin TÜİK verilerine göre 2015/16 dönemi yeterlilik derecesi %113,6'dır. Ancak bazı yıllar olumsuz iklim koşullarına bağlı olarak üretim ve kalitede yaşanan sorunlardan dolayı talep karşılanamamakta ve ithalat yapılmaktadır. Ülkemiz tarafından buğday ithalatı yapılmasının ve ithalatın yıllar içerisinde artış göstermesinin en önemli sebebi, buğdaya dayalı mamul madde (un, makarna, bisküvi, irmik, bulgur vb.) ihracatının giderek artmasıdır. Ülkemizin 2002 yılı buğday ithalatı yaklaşık 1 milyon 117 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında ise buğday ithalat miktarı yaklaşık 4 milyon 226 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 29).

Ülkemizde son dönemde buğday ithalatının büyük çoğunluğu navlun ve rekabetçi fiyat avantajına bağlı olarak Rusya Federasyonu, yüksek protein nedeniyle de Almanya ve Litvanya'dan yapılmaktadır.

Ülkemiz buğday üretiminde arz fazlası olduğu dönemlerde ihracat da yapılmaktadır. Ülkemizin 2010 yılı buğday ihracat miktarı, 1 milyon 171 bin ton ile son dönemin en yüksek seviyesidir. 2016 yılı buğday ihracatı ise yaklaşık 26 bin 500 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 29).

Tablo 30. Türkiye'nin Makarnalık (Durum) Buğday İthalat ve İhracat Miktarları

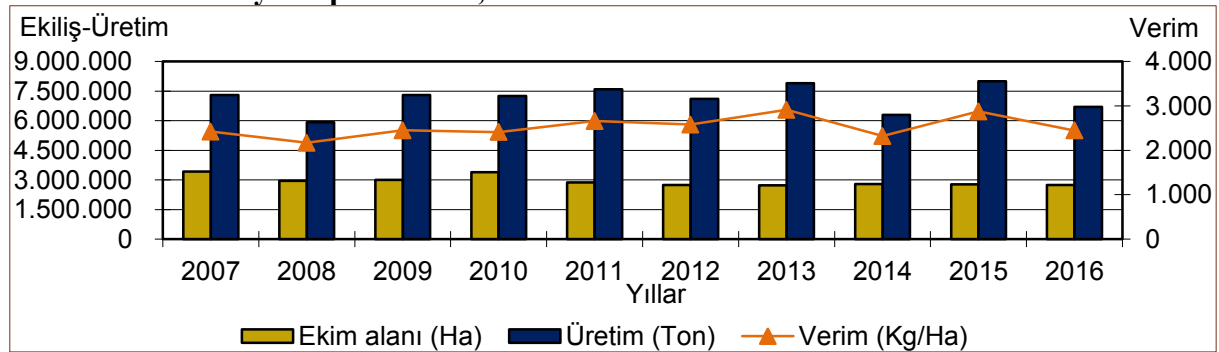
YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	14.429	2.814	195	54.657	9.580	175
2003	9.521	1.720	181	148	55	371
2004	20.429	5.062	248	123	46	373
2005	26	30	1.175	219.565	37.508	171
2006	3.899	869	223	243.458	40.886	168
2007	127.785	36.487	286	13.638	6.387	468
2008	151.554	85.555	565	2	2	848
2009	111.342	48.694	437	100.335	28.573	285
2010	80.632	25.373	315	345.345	63.085	183
2011	24.440	9.465	387	1.883	814	432
2012	217.583	83.425	383	43	32	748
2013	588.539	228.563	388	135	102	755
2014	592.852	214.257	361	32.134	17.522	545
2015	463.989	187.016	403	48.077	22.487	468
2016	756.361	203.583	269	16.982	6.060	357

Kaynak: TÜİK

Ülkemizin 2002–2016 yılları makarnalık buğday ithalat ve ihracat verilerine ilişkin bilgiler Tablo 30'da yer almaktadır. 2005 yılındaki 26 tonluk makarnalık buğday ithalatının tamamı tohumluktur. Makarnalık buğday ithalatının yıllar içerisinde artmasında ülkemiz mamul madde ihracatındaki artış önemli rol oynamaktadır. Ülkemizin makarnalık buğday ithalatı 2016 yılında 756 bin ton olmuştur. Makarnalık buğday ihracatı ise en yüksek 345 bin ton olarak 2010 yılında gerçekleşmiştir. Ülkemizin 2016 yılı makarnalık buğday ihracatı 17 bin tondur.

2.1.2. Arpa

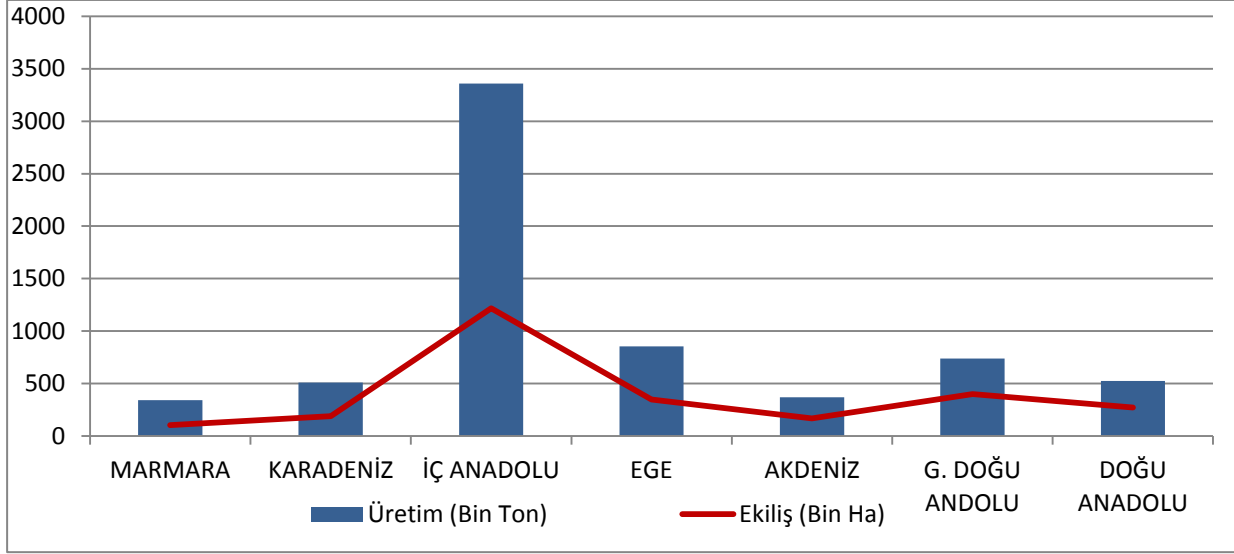
Ülkemizde her bölgede üretimi yapılan arpa, tarla ürünleri içerisinde ekiliş alanı ve üretim miktarı bakımından buğdaydan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Son 15 yıla bakıldığında arpa ekim alanlarının 2,7–3,7 milyon hektar arasında ve üretim miktarının 6,3–9,6 milyon ton arasında değiştiği görülmektedir. Yalnız 2008 yılında arpa üretimi 5,9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Grafik 16).

Grafik 16. Türkiye Arpa Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin tüm bölgelerinde yetiştirilmekle birlikte özellikle İç Anadolu, Ege ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri arpa üretiminde önemli bölgelerdir.

Grafik 17. 2014 Yılı Bölgeler Bazında Arpa Üretimi ve Ekim Alanı

Kaynak: TÜİK

Tablo 31. Türkiye'nin Arpa İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	16.759	2.435	145	595.824	58.910	99
2003	89.428	15.718	176	395.988	41.164	104
2004	240.340	39.814	166	15	11	704
2005	52.182	10.608	203	289.394	39.054	135
2006	65.963	12.850	195	410.498	61.818	151
2007	52.180	13.588	260	215.780	43.399	201
2008	253.014	92.092	364	0,3	0,4	1.323
2009	91.649	27.770	303	301.316	42.155	140
2010	57.076	11.933	209	500.136	74.816	150
2011	36.132	13.693	379	3.221	1.047	325
2012	76.319	26.706	350	100.771	26.415	262
2013	256.812	85.782	334	110	54	491
2014	675.994	164.189	243	13.998	6.412	458
2015	199.597	48.081	241	134	55	411
2016	39.994	9.807	245	5.573	1.399	251

Kaynak: TÜİK

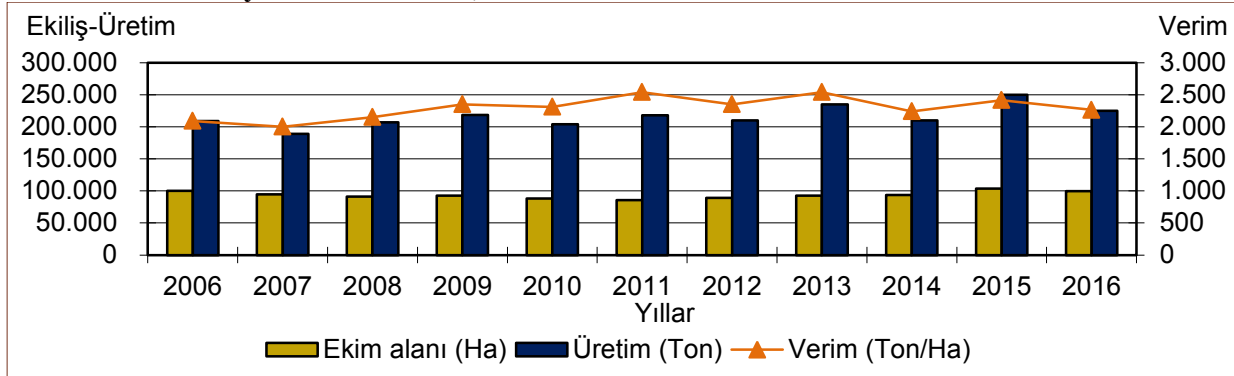
Türkiye'nin arpa ithalat ve ihracat miktar ve değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 31'de verilmiştir. Ülkemizde arpa ithalat miktarı; üretime, yurt içi kullanım miktarına ve gelişen yem sanayinin ham madde ihtiyacını karşılamasına bağlı olarak yıllar itibariyle değişiklik göstermektedir. 2016 yılı arpa üretimi bir önceki yıla göre %16,0 azalmasına rağmen bağlı olarak ithalat miktarı azalmaya devam etmiş ve yaklaşık 40 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Arpa ihracat miktarları incelendiğinde ülkemizin arpa ürünü için bazı yıllar hariç net ihracatçı pozisyonunda olduğu görülmektedir. Nitekim 2002 ve 2010 yıllarında ülkemizden sırasıyla 596 bin ton ve 500 bin ton arpa ihraç edilmiştir. 2016 yılı arpa ihracat miktarı ise 5.573 ton olarak gerçekleşmiştir.

2.1.3. Yulaf

Ülkemizde son 15 yılda yulaf ekiliş alanları 86 bin ha ile 155 bin ha arasında, üretimi ise 189 bin ton ile 314 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 18. Türkiye Yulaf Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

Tablo 32. Türkiye'nin Yulaf İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	5.223	318	61	0,3	0,2	690
2003	600	43	72	0,3	0,1	473
2004	23.634	2.770	117	0,8	0,6	765
2005	7.201	789	110	40	9	232
2006	500	75	150	18	4	241
2007	9.843	3.017	307	10	7	666
2008	4.606	1.450	315	0	0	0
2009	6.166	760	123	1	0,3	313
2010	0	0	0	0	0	0
2011	7.476	2.815	376	25	31	1.236
2012	1.554	495	319	11	5	475
2013	0,2	0,3	1.352	6	5	800
2014	10	27	2.665	25	15	610
2015	3.086	674	218	5	2	340
2016	7,5	7,3	971	1,1	4	3.665

Kaynak: TÜİK

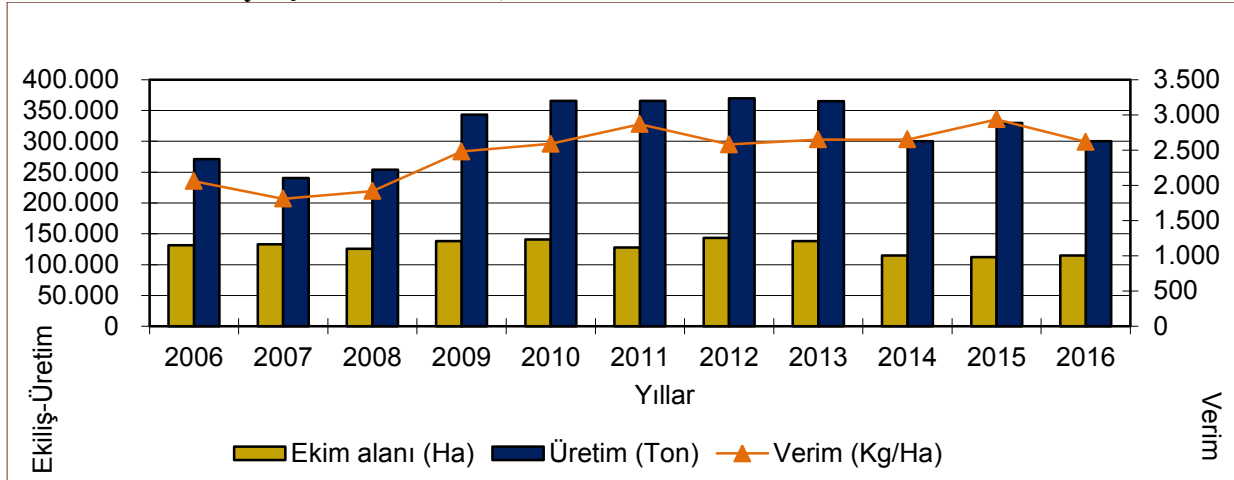
Türkiye'nin 2002–2016 yılları arasındaki yulaf ithalat miktarları (Tablo 32) incelendiğinde, 2004 yılında yaklaşık 24 bin ton ile en yüksek seviyede gerçekleştiği görülmektedir. Yulaf ithalatı yıllar içerisinde azalış göstermiştir. Nitekim 2016 yılında da 7,5 ton olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizin 2002–2016 yılları arasında yulaf ihracat miktarları incelendiğinde, 2005 yılında 40 ton ile en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Ülkemizin yulaf ihracatı 2016 yılında 1,1 ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 32).

2.1.4. avdar

Ülkemizde son 15 yılda avdar ekiliş alanları 115 bin ha ile 147 bin ha arasında, üretimi ise 220 bin ton ile 330 bin ton arasında değişmiştir.

Grafik 19. Türkiye avdar Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Kaynak: TÜİK

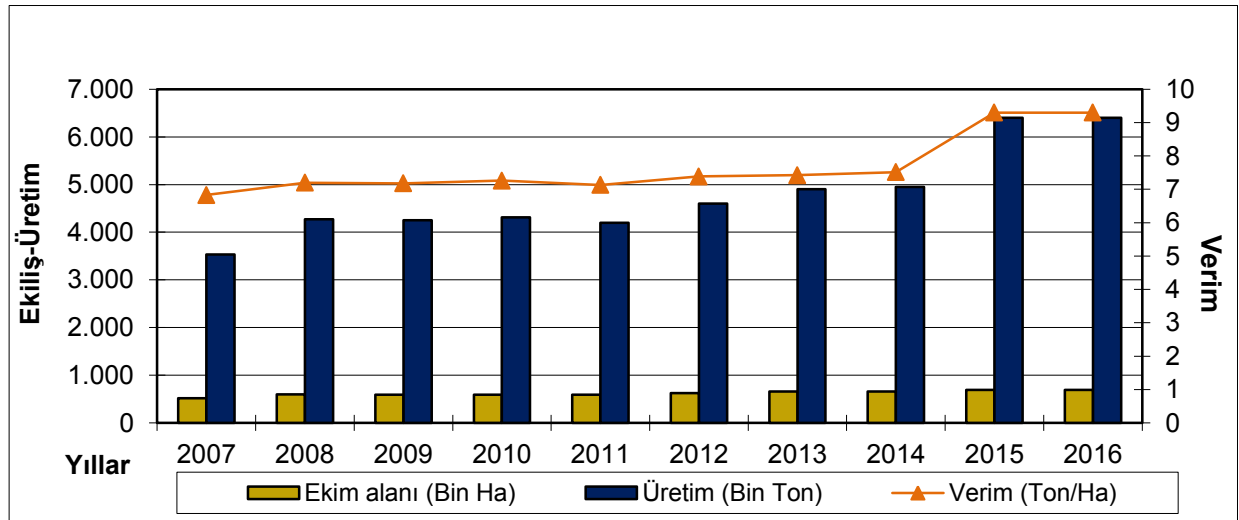
2.1.5. Mısır

Ülkemizde mısır; yem, nişasta, glikoz, yağ ve son yıllarda biyoetanol üretiminde kullanılmaktadır. Daha çok Çukurova, Amik Ovası ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yetiştirilen mısır; özellikle pamuk olmak üzere buğday ve yağlı tohumlara münavebeli ekilen bir üründür. Bu nedenle üreticiler alternatif ürün fiyatları ve bu ürünlere verilen desteklere bakarak ikame ürünler veya mısır arasında tercih yapabilmektedirler. Bu da zaman zaman mısır üretiminde dalgalanmalara yol açabilmektedir.

Tablo 33. Türkiye Mısır Ekim Alanı, Üretimi ve Verimi

YIL	Ekim Alanı (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)	YIL	Ekim Alanı (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)
1930	378.501	470.744	1.015	1998	550.000	2.300.000	4.182
1935	409.361	456.333	1.115	1999	518.000	2.297.000	4.434
1940	509.990	757.309	1.485	2000	555.000	2.300.000	4.144
1945	510.071	294.736	5.780	2001	550.000	2.200.000	4.000
1950	593.161	627.987	1.059	2002	525.000	2.100.000	4.200
1955	706.000	855.000	1.211	2003	550.000	2.800.000	5.091
1960	695.000	1.090.000	1.568	2004	545.545	3.000.000	5.505
1965	650.000	945.000	1.454	2005	600.000	4.200.000	7.000
1970	648.000	1.040.000	1.605	2006	536.000	3.811.000	7.110
1975	600.000	1.200.000	2.000	2007	517.500	3.535.000	6.830
1980	583.000	1.240.000	2.127	2008	595.000	4.274.000	7.200
1985	567.000	1.900.000	3.351	2009	591.922	4.250.000	7.180
1990	515.000	2.100.000	4.078	2010	594.000	4.310.000	7.256
1991	518.000	2.180.000	4.208	2011	589.000	4.200.000	7.131
1992	525.000	2.225.000	4.238	2012	622.609	4.600.000	7.388
1993	550.000	2.500.000	4.545	2013	659.998	5.900.000	8.950
1994	485.000	1.850.000	3.814	2014	658.645	5.950.000	9.034
1995	515.000	1.900.000	3.689	2015	688.170	6.400.000	9.300
1996	550.000	2.000.000	3.636	2016	680.019	6.400.000	9.410
1997	545.000	2.080.000	3.817				

Kaynak: TÜİK

Grafik 20. Türkiye Mısır Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Grafiğin incelenmesinden de görüleceği üzere Bakanlığımız ve TMO tarafından uygulamaya konulan politikalar, prim uygulaması ve diğer destekler, sertifikalı tohumluk kullanımı, üretimde mekanizasyonun artması gibi sebeplerle (mekanizasyon, gübre, tohumluk vb.) **2007 yılındaki 3,5 milyon ton mısır üretimi; %81 artışla 2016 yılında 6,4 milyon tona** ulaşmıştır.

Tablo 34. Bölgelere Göre Mısır Üretimi

BÖLGELER	Ekilen Alan (da)		Üretim (ton)		Üretimdeki Payı (%)	
	2015 Yılı	2016 Yılı	2015 Yılı	2016 Yılı	2015 Yılı	2016 Yılı
Marmara	636.925	621.512	575.931	560.791	9,0	8,8
Karadeniz	625.993	656.617	236.176	259.171	3,7	4,0
İç Anadolu	822.955	1.004.226	828.922	997.578	13,0	15,6
Ege	726.518	740.826	756.876	775.132	11,8	12,1
Akdeniz	2.001.230	2.016.399	2.053.274	2.148.250	32,1	33,6
Güneydoğu Anadolu	2.027.000	1.723.109	1.916.125	1.630.385	29,9	25,5
Doğu Anadolu	41.078	37.503	32.696	28.693	0,5	0,4
GENEL TOPLAM	6.881.699	6.800.192	6.400.000	6.400.000	100	100

Kaynak: TÜİK

Tablo 35. Yıllar İtibariyle Türkiye Mısır Tüketimi (Bin Ton)

YILLAR	Tüketim	YILLAR	Tüketim	YILLAR	Tüketim	YILLAR	Tüketim
1988	2.230	1996	1.897	2004	3.461	2012	5.757
1989	2.528	1997	2.925	2005	4.374	2013	6.650
1990	2.604	1998	3.060	2006	4.272	2014	6.835
1991	2.247	1999	3.130	2007	4.211	2015*	7.153
1992	2.365	2000	3.084	2008	5.187	2016*	7.306
1993	2.551	2001	3.359	2009	5.153		
1994	1.783	2002	3.161	2010	5.253		
1995	2.521	2003	4.145	2011	5.112		

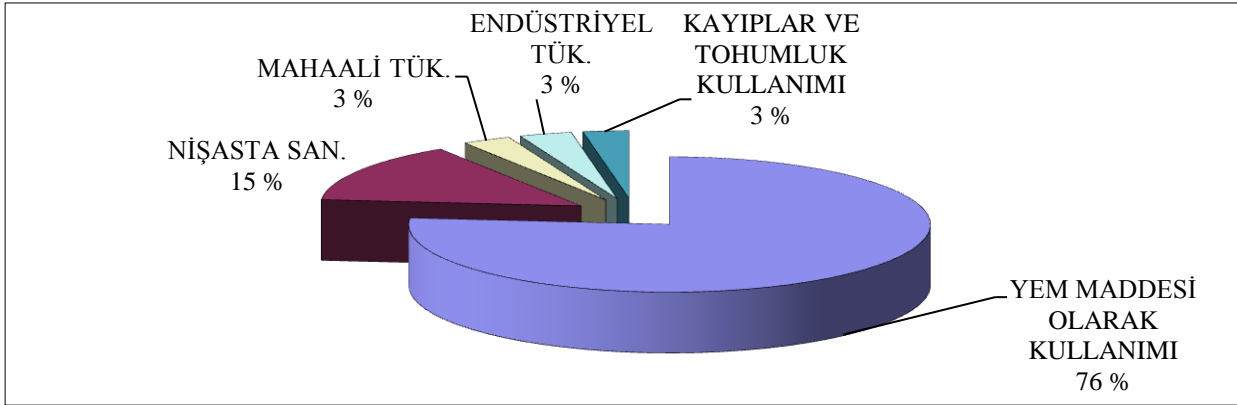
Kaynak: TÜİK , (*) TMO tahmini

Tablo 36. 2016 Yılı Mısır Tüketiminin Sektörel Dağılımı

KULLANIM ALANI	Miktar (ton)	%	Açıklama
Yem maddesi olarak kullanımı	5.553.000	76	(%41) 2.275.000 tonu Broiler ve Hindi (%35) 1.943.000 tonu Yumurta ve Damızlık (%24) 1.335.000 tonu Büyük- Küçükbaş ve Diğer
Nişasta sanayi	1.100.000	15	
Mahalli tüketim	200.000	3	
Endüstriyel tüketim	250.000	3	
Kayıplar ve tohumluk kullanımı	203.000	3	
TOPLAM	7.306.000	100	

İkame ürün fiyatlarına bağlı olarak mısır kullanım miktarı 6,5-7,5 milyon ton aralığında değişmektedir.

Grafik 21. Mısır Tüketiminin Sektöre Dağılımı (%)

Tablo 37. Türkiye'nin Mısır İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	1.179.937	133.754	113	9.019	10.953	1.214
2003	1.818.458	276.182	152	11.039	13.105	1.187
2004	1.049.744	190.477	181	10.525	15.805	1.502
2005	218.059	47.335	217	127.581	22.327	175
2006	30.579	12.702	415	192.950	35.951	186
2007	1.128.456	269.337	239	8.320	12.478	1.500
2008	1.151.407	381.938	332	15.056	24.948	1.657
2009	485.131	135.136	279	325.434	81.323	250
2010	452.362	124.157	274	10.649	26.006	2.442
2011	381.293	136.119	357	13.945	27.923	2.002
2012	807.480	245.919	305	20.359	33.820	1.661
2013	1.548.133	473.138	306	210.927	88.124	418
2014	1.423.595	350.247	246	64.618	63.290	979
2015	1.487.005	343.046	231	75.185	51.033	679
2016	534.791	128.639	241	44.136	49.044	1.111

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz mısır ithalat ve ihracat miktarlarına ait veriler Tablo 37'de görülmektedir. TÜİK verilerine göre 2015/16 dönemi ülkemiz mısır ürünü yeterlilik derecesi %105 olup gelişen imalat sanayi ve sürekli artan mamul madde ihracatımızla birlikte sektörün ham madde ihtiyacı, üretimin yanı sıra ithalat yoluyla da giderilmektedir. Son dönemde en fazla mısır ithalatı 1.818.458 ton ile 2003 yılında, en fazla ihracat ise 325.434 ton ile 2009 yılında gerçekleşmiştir. 2016 yılında mısır ihracatı 44.136 ton, ithalatı ise 534.791 ton olmuştur. Ülkemiz mısır ithalatını ağırlıklı olarak Rusya Federasyonu, Romanya ve Bosna - Hersek'ten yapmaktadır.

2.1.6. Çeltik-Pirinç

Türkiye çeltik bitkisinin yetişmesi için oldukça uygun iklimsel koşullara sahip bir ülkedir. Özellikle ülkemizde bu ürünün yetiştirildiği alanlarda yaz aylarında sıcaklık ortalamaları 25 °C civarındadır. Bu sıcaklık değeri de çeltiğin yetişmesi açısından oldukça uygundur. Bu yüzden çeltik ülkemizde yaz aylarında yetiştirilmektedir.

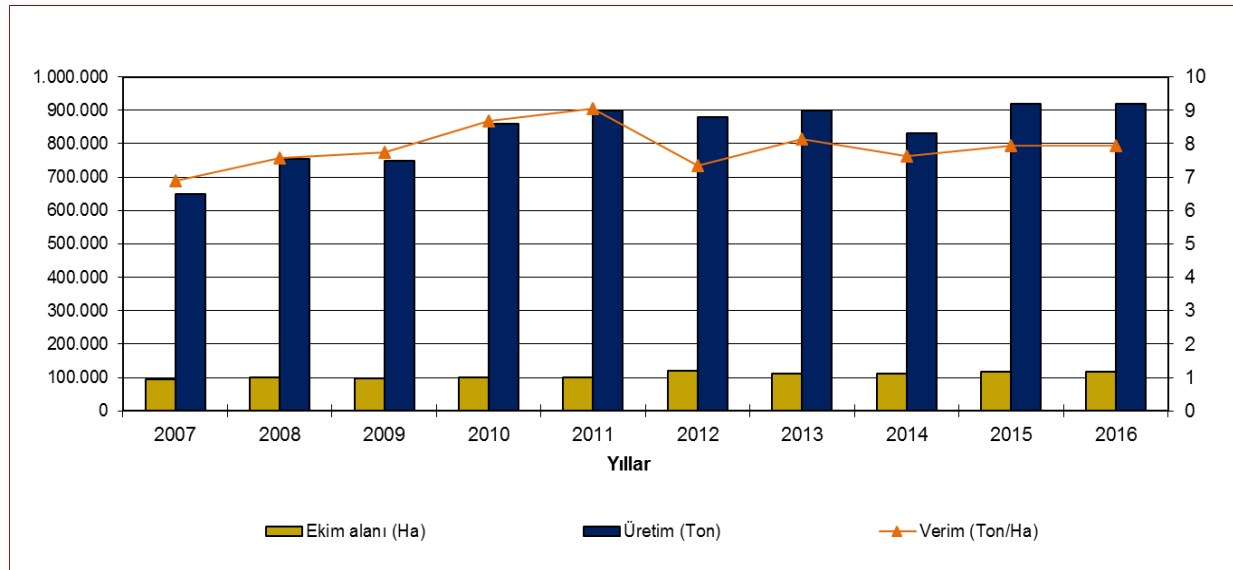
Türkiye toprak özellikleri bakımından da bu bitkinin yetişmesine oldukça elverişli bir yapıdadır. Bu nedenle çeltik tarımı ülkemizde daha çok akarsuların delta ovalarında ve vadi tabanlarında yapılmaktadır. Çünkü ülkemizdeki yağış değerleri çeltiğin yetişmesi için yeterli değildir. Bu yüzden ülkemizde bu bitki sulamalı olarak yetiştirilmektedir.

Türkiye, çeltik ve pirinçte ithalatçı bir ülke konumunda olmasına rağmen özellikle 2000 yılından sonra uygulamaya konulan tarımsal politika ve yapılan desteklemelerin yanında kaliteli ve yüksek verimli çeşitlerin kullanılması, çeltik yetiştirme tekniği uygulamalarının iyileştirilmesi ve çeltik üreticisinin modern tarım yöntemlerini kullanmasına bağlı olarak üretimde ciddi artışlar olmuştur.

Türkiye’de 2002 yılında 60.000 hektar alanda çeltik ekimi yapılırken bu alan 2016 yılında 116.056 hektara çıkmıştır. Aynı şekilde 2002’de 360.000 ton olan çeltik üretimi 2016 yılında 920.000 tona varmıştır. Buna bağlı olarak verimlilikte 2002’ye oranla 2016 yılında 193 kg/dekar fazlalaşmıştır. Bu durum çeltik ekimindeki sürekli artışı kanıtlar niteliktedir.

Ülkemizde pirinç tüketimi de yıllar içerisinde artış göstermiştir. 2000’li yılların başlarında yaklaşık 550 bin ton seviyelerinde olan pirinç tüketimi günümüzde yaklaşık 750 bin ton seviyelerine ulaşmış olup bu tüketimin yaklaşık 550 bin tonu yerli üretimle kalan kısmı ise ithalatla karşılanmaktadır.

Grafik 22. Türkiye Çeltik Üretimi, Ekim Alanı ve Verimi

Tablo 38. Türkiye Çeltik Ekiliş – Üretim – Tüketim – Verim

Yıllar	Ekilen Alan (ha)	Üretim (Ton)	Pirinç Karşılığı (Ton)	Verim (Kg/da)	Tüketim (Ton)
2002	60.000	360.000	216.000	600	572.377
2003	65.000	372.000	223.200	572	299.953
2004	70.000	490.000	294.000	700	564.646
2005	85.000	600.000	360.000	706	534.990
2006	99.100	696.000	417.600	702	555.320
2007	93.900	648.000	388.800	690	612.874
2008	99.500	753.325	451.995	757	556.993
2009	96.754	750.000	450.000	775	702.517
2010	99.000	860.000	516.000	869	526.974
2011	99.400	900.000	540.000	905	696.877
2012	119.725	880.000	528.000	735	569.941
2013	110.592	900.000	540.000	814	637.055
2014	110.884	830.000	498.000	764	724.860
2015	115.856	920.000	552.000	794	750.000
2016	116.056	920.000	552.000	793	750.000

Kaynak: TÜİK

Not¹: 2016 yılı tüketimi TMO tahminidir.

Not²: Çeltik üretiminin pirinç karşılığı hesaplanırken 0,6 katsayısı esas alınmıştır.

Tablo 39. Bölgelere Göre Çeltik Üretimi

BÖLGELER	2015		2016	
	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)
Marmara	83.118	664.442	82.143	653.977
Ege	0	0	0	0
Akdeniz	1.011	7.014	1.160	7.861
İç Anadolu	2.602	21.378	2.914	23.559
Karadeniz	28.156	217.186	27.686	224.959
Güneydoğu Anadolu	2.356	11.250	1.966	9.002
Doğu Anadolu	201	735	186	642
TOPLAM	115.856	920.000	116.056	920.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde bölge düzeyinde çok yüksek oranlı yoğunlaşma vardır. Buna göre üretimin %71'i Marmara Bölgesi'ndedir. Karadeniz ise üretimin %24'üne sahiptir ve bu iki bölge Türkiye çeltik üretiminin %95'ine sahiptir. Kalan %5'lik kısmı ise İç Anadolu (%3), Güneydoğu Anadolu (%2) ve diğer (%1) bölgeler oluşturmaktadır.

Tablo 40. İllere Göre Çeltik Üretimi (2016 Yılı)

BÖLGE	İl	Ekilen Alan (da)	Üretim (ton)
Marmara (%72)	Edirne	467.304	375.850
	Balıkesir	149.921	113.121
	Çanakkale	107.444	87.115
	Tekirdağ	41.491	31.997
	Diğer	55.270	45.894
	TOPLAM	821.430	653.977
Karadeniz (%23)	Samsun	156.297	128.715
	Çorum	64.544	52.321
	Diğer	56.022	43.923
	TOPLAM	276.863	224.959
İç Anadolu (%3)	Çankırı	23.018	17.387
	Diğer	6.127	6172
	TOPLAM	29.145	23.559
Diğer Bölgeler (%2)		33.125	17.505
TOPLAM ÜRETİM		1.158.561	920.000

Kaynak: TÜİK

Çeltik üretiminde il düzeyinde de yoğunlaşma vardır. 5 ilin üretimleri toplam üretimin %82'sini oluşturmaktadır. Edirne %41, Samsun %14, Balıkesir %12, Çanakkale %9 ve Çorum %6'lık bir paya sahiptir. Kalan %18'lik kısmı ise Sinop, Tekirdağ, Kırklareli, Bursa, Çankırı, Diyarbakır ve Mersin oluşturmaktadır.

Tablo 41. Türkiye'nin Çeltik İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	292.024	48.803	167	187	173	924
2003	247.724	55.538	224	398	375	944
2004	35.432	15.254	431	298	334	1.119
2005	102.197	26.231	257	298	351	1.178
2006	105.005	28.786	274	238	292	1.230
2007	6.016	2.101	349	157	258	1.640
2008	45.307	19.823	438	235	269	1.147
2009	63.203	26.188	414	199	316	1.591
2010	409.199	172.977	423	307	371	1.209
2011	277.083	112.349	405	834	564	677
2012	227.539	88.819	390	363	349	962
2013	164.537	70.535	429	108	166	1.539
2014	299.966	140.043	467	341	342	1.001
2015	188.905	86.585	458	437	362	830
2016	202.464	73.731	364	49	64	1.322

Kaynak: TÜİK

2002–2016 yılları arasında Türkiye çeltik ithalat-ihracat miktar ve değerlerine ilişkin veriler, Tablo 41’de görülmektedir. 2010 yılında çeltik ithalatı 409.199 ton ile son dönemin en yüksek seviyesindedir. 2016 yılı çeltik ithalat miktarı ise 202.464 ton olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizde son dönemde en yüksek çeltik ihracatı, 834 ton ile 2011 yılında yapılmıştır. 2016 yılı çeltik ihracatımız ise 49 tondur.

Ülkemiz çeltik üretimi, tüketimi karşılayamadığı için hemen hemen her dönem çeltik ya da pirinç dış alımı gerçekleşmektedir. Ülkemizde, çeltik ithalatının büyük çoğunluğu Rusya Federasyonu ve Brezilya’dan yapılmaktadır.

Tablo 42. Türkiye’nin Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	131.431	37.031	282	307	222	723
2003	213.528	65.453	307	337	287	852
2004	103.887	39.496	380	475	760	1.603
2005	158.423	60.149	380	421	539	1.279
2006	113.175	43.267	382	465	590	1.268
2007	184.911	108.576	587	729	1.010	1.385
2008	179.603	144.310	803	4.058	4.986	1.229
2009	158.335	105.770	668	18.662	19.529	1.046
2010	125.643	91.340	727	50.825	46.549	916
2011	41.011	28.591	697	85.126	74.786	879
2012	25.111	17.688	704	86.335	68.960	799
2013	118.563	79.625	672	6.597	6.281	952
2014	191.067	136.414	714	19.467	19.261	989
2015	119.830	78.026	651	24.065	23.122	961
2016	73.046	36.826	504	45.812	35.956	785

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre ülkemiz pirinç ürünü yeterlilik derecesi, 2010/11 döneminde % 90,7 oranı ile son dönemin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu durumun nedenleri arasında, yurt içi kullanım miktarının düşük, üretim ve stok miktarlarının yüksek olmasını söyleyebiliriz. 2015/16 dönemi ülkemiz pirinç yeterlilik oranı ise üretimin azalması ve tüketimin artmasına bağlı olarak % 69,9 olarak gerçekleşmiştir. Genel olarak ülkemizin son yıllarda pirinç ithalat miktarı azalırken ihracat miktarı artmaktadır. 2016 yılında pirinç ithalatı 73.046 ton, ihracatı ise 45.812 ton olmuştur (Tablo 42).

Ülkemizde, pirinç ithalatının büyük çoğunluğu ise Hindistan, İtalya ve Yunanistan’dan yapılmaktadır.

Tablo 43. Türkiye'nin Kargo (Kahverengi) Pirinç İthalat ve İhracat Miktarları

YILLAR	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2002	2.734	362	132	58	38	660
2003	10.935	1.694	155	48	50	1.036
2004	26.177	7.174	274	79	94	1.196
2005	42.193	10.806	256	77	112	1.455
2006	54.430	17.051	313	58	86	1.475
2007	4.840	2.074	428	79	119	1.519
2008	15.087	8.654	574	86	165	1.912
2009	5.172	3.314	641	133	249	1.871
2010	264	224	848	242	452	1.870
2011	31.473	11.499	365	716	778	1.086
2012	10.879	4.839	445	297	411	1.381
2013	603	362	600	305	502	1.648
2014	928	485	523	322	625	1.939
2015	3.547	1.445	407	262	433	1.648
2016	17.337	5.650	326	347	470	1.353

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz kargo (Kahverengi) pirinç ihracat ve ithalat miktarlarına ait bilgiler, Tablo 43'de verilmiştir. 2011 yılı kargo (Kahverengi) pirinç ihracatı 716 ton ile son dönemin en yüksek seviyesindedir. 2016 yılı kargo pirinç ihracatı ise 347 ton olmuştur. 2016 yılı kargo pirinç ithalat miktarı da 17.337 ton olarak gerçekleşmiştir.

2.2. Türkiye Mamul Madde İhracatı

Ülkemiz, yıldan yıla artan mamul madde ihracatı ile dünyanın önemli unlu mamuller ihracatçısı konumuna gelmiştir. 2016 yılında; Türkiye un ihracatı 3.534 bin ton, makarna ihracatı 831 bin ton, bulgur ihracatı 277 bin ton, irmik ihracatı 40 bin ton ve bisküvi ihracatı 408 bin ton olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında, mamul madde ihracatında en fazla artış bulgur ihracatında gerçekleşmiştir (Tablo 44).

Tablo 44. 2012-2016 Yılları Türkiye Mamul Madde İhracatı (Ton/Bin \$)

MADDE ADI	2012		2013		2014		2015		2016	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Un	1.993.012	840.817	2.142.367	946.605	2.207.218	931.232	2.796.517	978.591	3.533.968	1.078.489
Makarna	505.569	357.800	693.101	493.929	735.027	506.857	671.837	417.993	831.332	422.210
Bulgur	122.678	69.502	159.990	97.157	211.485	122.645	199.831	101.153	276.542	111.833
İrmik	27.587	14.577	24.281	13.358	28.025	17.652	38.332	23.614	39.638	16.891
Bisküvi	316.316	738.997	377.180	877.010	409.125	938.771	402.668	914.407	408.030	886.246
Buğday Karşılığı Toplamı	4.044.628		4.660.320		4.926.658		5.616.627		7.000.911	
Genel Toplam	2.965.163	2.021.694	3.396.919	2.428.059	3.590.879	2.517.157	4.109.185	2.435.759	5.089.510	2.515.669

Kaynak: TÜİK

Birleşmiş Milletler bünyesinde faaliyet gösteren Uluslararası Ticaret Merkezi (ITC) verilerine göre ülkemiz; dünya un ihracatında 2011 yılında hem miktarsal hem de değer bazında 1. sırada, 2012 yılında miktarsal olarak 2. değer bazında 1. sırada, 2013, 2014 ve 2015 yıllarında, miktarsal ve değer bazında 1. sırada yer almıştır. Ülkemiz dünya makarna ihracatında ise İtalya'nın ardından 2. sırada yer almıştır.

Tablo 45. Türkiye'deki Un, Yem, Makarna, Bulgur, Bisküvi, İrmik, Çeltik ve Nişasta Fabrikalarının Son Durumu

FABRİKALAR	Fabrika Sayısı (Faal)	Yıllık Kapasite (Ton)		Kapasite Kullanım Oranı (%)
		Kurulu Kapasite (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	
Un	677	37.141.818	17.835.468	48
Yem	444	34.279.733	18.753.711	55
Makarna	25	1.866.743	1.322.457	71
Bulgur	103	1.810.637	1.236.412	68
Bisküvi	30	1.257.213	727.234	58
İrmik	15	936.824	726.906	78
Çeltik	129	3.949.855	1.628.260	41
Nişasta	12	2.271.766	1.925.846	85

Kaynak: TMO Ocak 2017

3. TEŞEBBÜSÜN SEKTÖR İÇİNDEKİ YERİ

TMO; sermayesinin tamamı devlete ait, 08.06.1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname (KHK) hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe ve faaliyetlerinde özerkliğe sahip, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülüdür.

TMO'nun kuruluş dayanağı, 11.12.1984 tarihli ve 18602 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren TMO Ana Statüsü'dür.

TMO Ana Statüsü'nün 4'üncü maddesinde kuruluşun amaç ve faaliyet konuları; yurttan hububat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici halk aleyhine anormal derecede yükselmesini önlemek, bu ürünlerin piyasasını düzenleyici tedbirler almak ve gerektiğinde Bakanlar Kurulu kararı ile hububat dışındaki diğer tarım ürünleri ile ilgili verilecek görevi yürütmek, afyon ve uyuşturucu maddelere konulan devlet tekeli işlemlerinde belirtilmiştir. Ayrıca 4'üncü maddeye uzun süreli depo kiralaması ile ilgili olarak 19 numaralı bent eklenmiştir. Bu bentte; "Görev alanındaki ürünlerin piyasasını düzenlemek için ürünlerin kapalı depolarda muhafazasını sağlamak amacıyla diğer kişi ve kuruluşlar tarafından inşa edilmiş ve/veya inşa edilecek depoları uzun sürelerle kiralamak; bu amaçla yapılacak depolara kiralama garantisi vermek" ifadesi yer almaktadır.

Müdahale alımları ve ihtiyaç duyulan dönemlerde yapılan ithalatla oluşan stoklar, piyasa dengeleri de gözetilerek öncelikle ilgili sektöre veya tüm kesimlere satılabilmektedir. Üretimde görülen artışa paralel olarak iç piyasada talep görmeyen ürünler; stok maliyeti, muhafaza durumu ve piyasada görülen gelişmeler değerlendirilerek ihraç edilmektedir.

Tablo 46. 2009–2016 Yıllarında Aylar Bazında TMO İç Satış Fiyatları

YIL	Ürün Cinsi	Kodu	Oca	Şub	Mar	Nis	May	Haz	Tem	Ağu	Eyl	Eki	Kas	Ara	
2009(TL/Ton)	AKS Buğday	1221	-	560	560	560	560	560	560	-	-	-	575	585	
	Makamalık Buğday	1121	-	640	640	640	640	640	640	-	-	-	600	610	
	Arpa	2111	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	440	450	
	Çavdar	2211	-	-	-	-	-	-	-	-	-	440	450	450	
	Yulaf	2311	-	-	-	-	-	-	-	-	-	440	450	450	
	Mısır	2441	-	500	530	530	530	530	530	530	-	-	-	580	
	Pirinç (Baldo)	3671	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pirinç (Osmancık)	3651	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
2010(TL/Ton)	AKS Buğday	1221	585	585	595	595	595	-	-	-	635	635	645	655	
	Makamalık Buğday	1121	610	610	620	620	620	-	-	-	665	665	675	685	
	Arpa	2111	450	450	450	450	450	-	-	-	-	-	485	495	
	Çavdar	2211	450	450	450	450	450	-	-	-	-	-	485	495	
	Yulaf	2311	450	450	450	450	450	-	-	-	-	-	550	550	
	Mısır	2441	580	580	580	580	580	580	580	-	-	-	-	-	
	Pirinç (Baldo)	3671	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pirinç (Osmancık)	3651	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
2011(TL/Ton)	AKS Buğday	1221	655	655	655	655	655	-	-	-	-	-	720	725	
	Makamalık Buğday	1121	685	685	685	685	685	-	-	-	-	-	760	765	
	Arpa	2111	495	495	495	495	495	-	-	-	-	-	540	545	
	Çavdar	2211	495	495	495	495	495	-	-	-	-	-	540	545	
	Yulaf	2311	550	550	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Mısır	2441	580	580	590	590	590	590	590	-	-	-	-	-	-
	Pirinç (Baldo)	3671	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pirinç (Osmancık)	3651	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
2012(TL/Ton)	AKS Buğday	1221	725	725	725	725	725	-	-	-	-	-	-	-	
	Makamalık Buğday	1121	765	765	765	765	765	-	-	-	-	-	-	-	
	Arpa	2111	555	565	565	565	565	-	-	589	594	599	599	620	
	Çavdar	2211	555	565	565	565	565	-	-	-	-	-	649	649	
	Pirinç (Baldo)	3671	-	-	-	-	-	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	
	Pirinç (Osmancık)	3651	-	-	-	-	-	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300	
	AKS Buğday	1262	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	810	810	
2013 (TL/Ton)	Makamalık Buğday	1121	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Arpa	2111	630	630	630	630	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Çavdar	2211	649	649	649	649	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Pirinç (Baldo)	3671	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	-	-	-	-	-	
	Pirinç (Osmancık)	3651	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	
	AKS Buğday	1262	815	825	830	835	840	-	-	-	-	-	870	870	
	Makamalık Buğday	1171	-	-	-	890	890	-	-	-	-	-	-	-	-
2014 (TL/Ton)	Arpa	2111	639	639	639	644	649	-	-	-	-	-	675	680	
	Çavdar	2211	679	679	679	679	679	-	-	-	-	-	725	725	
	Mısır	2411	-	-	735	735	735	735	735	-	-	-	-	-	
	Çeltik	3534	-	-	-	1.450	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Pirinç (Baldo)	3671	-	-	-	-	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	
	Pirinç (Osmancık)	3651	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.700	2.700	2.700	
	AKS Buğday	1261	895	905	905	907	910	-	-	-	-	-	960	960	
2015 (TL/Ton)	Makamalık Buğday	1171	950	950	975	980	995	-	-	-	-	-	1.080	1.080	
	Arpa	2111	685	690	690	690	690	-	-	-	-	-	740	740	
	Çavdar	2211	725	725	725	725	-	-	-	-	-	-	740	740	
	Mısır	2411	-	-	735	745	745	745	745	-	-	-	-	-	
	Çeltik	3536	-	-	-	-	-	1.550	1.550	1.575	-	-	-	-	-
	Pirinç (Baldo)	3671	3.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	
	Pirinç (Osmancık)	3651	2.700	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900

2016 (TL/Ton)	AKS Buğday	1261	960	965	965	965	965	-	-	-	965	965	965	975
	Makarnalık Buğday	1171	1.080	1.085	1.085	1.085	1.085	-	-	-	1.050	1.050	1.050	1.050
	Arpa	2111	740	745	745	745	745	-	-	-	760	760	760	760
	Çavdar	2211	740	745	745	745	745	-	-	-	-	-	740	740
	Tritikale	2221	740	745	745	745	745	-	-	-	-	-	740	740
	Mısır	2411	-	825	-	-	825	825	825	-	-	-	-	785
	Yulaf	2311	-	-	-	750	750	-	-	-	-	-	740	-
	Pirinç (Baldo)	3681	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
	Pirinç (Osmancık)	3651	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.200
	Pirinç (İthal)	3636	2.900	2.900	2.900	2.900	2.900	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750	2.750
	Pirinç (Rapan)	3683	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.200	2.200	2.200

- 2016 Yılı TMO Dış Alım ve Satışları:

2016 yılında Kuruluşumuzca 3.845 MT arpa ihracatı gerçekleştirilmiş olup aynı dönemde hububat ithalatımız olmamıştır.

3.1. 2016 Yılı Hububat Alım Politikaları

- Arpa hasadı 29 Nisan'da, buğday hasadı 3 Mayıs'ta başlamıştır.
- Hasadın başlamasını müteakip tüm kesimlere depolama imkânı sağlamak amacıyla 18 Mayıs'ta taahhütnameli alımlara başlanmıştır. Bu kapsamda 336.371 ton buğday taahhütnameli olarak alınmıştır.
- 28 Haziran 2016'te ise buğday alım fiyatları açıklanarak peşin ve emanet alımlara başlanmıştır.
- Alım fiyatları; protein oranı %12,5-12,9 olan makarnalık buğday için 1.000 TL/Ton, düşük vasıflı makarnalık buğday için 840 TL/Ton, protein oranı %12,5-12,9 olan AKS buğday için 910 TL/Ton, düşük vasıflı ekmeklik buğday için 765 TL/Ton olarak açıklanmıştır. Arpa, çavdar, yulaf ve tritikale için fiyat açıklanmamıştır.
- 2016 yılında 983.230 ton makarnalık, 1.664.505 ton ekmeklik buğday olmak üzere toplam 2.647.735 ton buğday alımı peşin; 10.921 ton makarnalık, 56.921 ton ekmeklik olmak üzere toplam 67.842 ton emanet buğday alımı yapılmıştır.
- Son yıllardaki buğday ekilişinden diğer ürünlere kayma dikkate alınarak buğday üretiminin cazip hâle getirilmesi amacıyla 2015 yılında süne-kıvımlı tahribatı düşük ve proteini yüksek olan buğdaylara verilen %1-7 ilave fiyata devam edilmiştir.
- Makarnalık buğday üretiminin teşvik edilmesi amacıyla 2016 yılı itibarıyla makarnalık buğday alım fiyatı paritesi 1,10 olarak uygulanmıştır.
- Taahhütnameli alımlar dâhil tüm alımlar randevulu yapılmıştır.
- 218 sabit iş yerine ilaveten 80 geçici alım merkezinde faaliyet gösterilmiştir.
- Ayrıca 16 ticaret borsasında faaliyet gösterilmiştir.
- Pazar günleri hariç, haftanın altı günü alım yapılmıştır.
- Tahıl Torbalama Sistemine (Silo bag) alımlar devam etmiştir.

3.2. Hububat Stok Durumu

Tablo 47. Alım Başlangıç Stokları (Ton)

YILLAR	Ekmeklik Buğday	Makarnalık Buğday	Buğday Toplamı	Arpa	Çavdar	Yulaf	Toplam
2011	1.053.678	156.754	1.210.432	647.333	25.118	0	1.882.883
2012	1.246.853	221.603	1.468.456	488.928	23.856	0	1.981.240
2013	1.507.614	188.953	1.696.567	186.946	14.975	0	1.898.488
2014	1.562.075	127.974	1.690.049	143.515	12.324	0	1.845.888
2015	1.521.388	255.289	1.776.677	77.204	0	0	1.853.881
2016	1.544.561	59.753	1.604.314	476.190	8.964	71	2.089.539

Tablo 48. TMO Alım Başlangıcı Mısır Stok Miktarları (Ton)

YILLAR	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
STOK	0	3.151	233.694	0	13	266.678	474.900	320.937	0	47.489	104.204	97.603	87.902	428.415

Tablo 49. TMO Hasat Dönemi Çeltik/Pirinç Stok Miktarı (Ton)

YILLAR	Çeltik	Pirinç
2003	28.062	11.198
2004	64.180	4.160
2005	13.456	3.032
2006	10.863	1.669
2007	27.667	2.119
2008	1.661	1.356
2009	1.113	13.758
2010	0	18.500
2011	0	7.500
2012	7.523	2.842
2013	34.356	6.624
2014	25.901	18.674
2015	26.187	9.290
2016	14.258	5.965

Kaynak: 1 Eylül Stokları dikkate alınmıştır.

3.3. 2016 Yılı Çeltik Alım Politikaları

- Çeltik hasadı 4 Eylül tarihinde başlamış, 7 Kasım tarihinde tamamlanmıştır.
- Piyasaları yakından takip eden TMO, hasadın başlamasıyla üreticilerin depolama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 20 Eylül 2016 tarihinde taahhütname karşılığı alımlara başlamıştır. Bu kapsamda 7.975 ton çeltiğin taahhütname karşılığı alımı yapılmıştır.

- Piyasa fiyatlarının TMO'nun öngördüğü fiyat seviyesine düşmesi üzerine 7 Ekim 2016 tarihinde 60 randıman Osmançık çeltik için 1.675 TL/Ton, Baldo çeltik için 2.080 TL/Ton fiyat açıklayarak peşin ve emanet alımlara başlamıştır.
- Bu kapsamda 2016 yılı içerisinde toplam 22 iş yerinde 1.835 üreticiden 77.146 ton çeltik alımı yapılmıştır.
- Ürün bedeli ödemeleri 30 günde, banka kartı olanlara 20 günde yapılmış olup alımı yapılan çeltik karşılığında ürün sahiplerine 119 milyon TL ödenmiştir.
- Kurumumuza ait sabit iş yerleri dışında üretimin yoğun olduğu 7 noktada geçici alım merkezleri de açılmak suretiyle muhtemel üretici mağduriyetinin önüne geçilmesi sağlanmıştır.
- Ayrıca Bakanlığımız tarafından 2016 mahsulü çeltik için 100 TL/Ton prim ödemesi yanında 23 TL/Ton diğer (gübre, mazot, sertifikalı tohum ve toprak analizi) destek ödemesi de yapılmaktadır.

Tablo 50. TMO Çeltik Alım Fiyatları (TL/Ton)

YILLAR	Uzun Tane		Orta tane	Kısa tane
	Baldo	Osmançık		
2003	800	700	635	575
2004	864	756	685	621
2005	760	720	650	590
2006	760	720	650	590
2007	800	750	680	620
2008	960	870	790	720
2009	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2010	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2011	1.200	1.060	950	870
2012	1.400	1.165	1.030	960
2013	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2014	Piyasa fiyatları üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.			
2015	1.975	1.580	1.422	1.296
2016	2.080	1.675	1.470	1.375

Tablo 51. Çeltik Ekiliş, Üretim ve Verim Durumu ile TMO Çeltik Alım Miktarları

YILLAR	Ekilen Alan (ha)	Üretim (ton)	Verim (kg/ha)	TMO Alımı (ton)	Alımın Üretim Oranı (%)
2003	65.000	372.000	572	130.619	35
2004	70.000	490.000	700	14.854	3
2005	85.000	600.000	707	11.901	2
2006	99.100	696.000	703	87.226	13
2007	93.900	648.000	691	33.439	5
2008	99.500	753.325	757	501	0
2009*	96.754	750.000	778	-	-
2010*	99.000	860.000	869	-	-
2011	99.400	900.000	906	12.849	1,4
2012	119.725	880.000	735	41.305	4,7
2013*	110.592	900.000	814	-	-
2014*	110.884	830.000	764	-	-
2015	115.856	920.000	794	5.580	0,6
2016	116.056	920.000	793	77.146	8,4

Kaynak: TÜİK.

(*) 2009, 2010, 2013 ve 2014 yıllarında piyasada işlen gören çeltik fiyatları TMO tarafından öngörülen fiyatların üzerinde üretici lehinde olduğundan müdahale alım fiyatı açıklanmamış ve alım yapılmamıştır.

Tablo 52. Pirinç Denge Tablosu (Ton)

YILLAR	Ekilen Alan (ha)	Üretim	Üretim Kayıpları	İthalat	Arz (Kullanım)	Tüketim	Tohumluk Kullanımı	Kayıplar	Yurt içi Kullanım	İhracat
2003	65.000	223.200	4.464	125.285	344.021	299.953	8.400	7.098	315.451	13.937
2004	70.000	294.000	5.880	283.044	571.164	564.646	10.200	13.232	588.078	14.648
2005	85.000	360.000	3.600	221.250	577.650	534.990	11.890	11.580	558.460	16.580
2006	99.100	417.600	4.180	167.980	581.400	555.320	11.270	13.440	580.030	16.790
2007	93.900	388.800	3.888	236.364	621.276	612.874	11.268	12.510	636.652	20.948
2008	99.500	451.995	4.520	183.621	631.096	556.993	19.900	14.543	591.436	36.494
2009	96.754	450.000	4.500	336.192	781.692	702.517	19.351	14.479	736.347	40.463
2010	99.000	516.000	5.160	275.267	786.107	526.974	19.800	16.602	563.376	105.874
2011	99.400	540.000	5.400	158.749	693.349	696.877	19.880	17.375	734.131	91.783
2012	119.725	528.000	5.280	217.056	739.776	569.941	14.367	16.988	601.296	46.412
2013	110.592	540.000	5.400	320.214	854.814	637.055	13.271	17.375	667.701	34.770
2014	110.884	498.000	4.980	292.663	785.683	724.860	13.306	16.023	754.189	39.589
2015	115.856	552.000	5.520	198.876	745.356	750.094	13.903	17.761	781.757	61.254
2016	116.056	552.000	5.520	225.000	771.480	750.000	13.500	17.761	781.261	50.000

Kaynak: TÜİK

Piyasa yılı = 1 Eylül - 31 Ağustos

Not: 2016 yılı TMO tahminidir.

- Tohumluk kullanımı hesaplanırken hektara ortalama 200 kg çeltik kullanıldığı varsayılmıştır.

- Arz (Kullanım) = (Üretim - Üretim Kayıpları) + İthalat

- Yurt içi Kullanım = Tüketim + Tohumluk Kullanım + Tüketim

- Üretim Kayıpları = Üretim X %1

- Kayıplar = Üretim X %3,25

Tablo 53. TMO Çeltik Emanet Alım Miktarları (Ton)

ŞUBE ADI	2006		2007		2008		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Emanet Alım (ton)	Yerinde Emanet Alım (ton)	Emanet Alım (ton)	Yerinde Emanet Alım (ton)	Emanet Alım (ton)	Yerinde Emanet Alım (ton)		Emanet Alım (ton)	Emanet Alım (ton)	Emanet Alım (ton)				Emanet Alım (ton)
Edirne	-	3.400	3.853	32.703	2.179	85.243	EMANET ALIM YAPILMAMIŞTIR	-	1.023	-	EMANET ALIM YAPILMAMIŞTIR	EMANET ALIM YAPILMAMIŞTIR	EMANET ALIM YAPILMAMIŞTIR	-
Tekirdağ	194	2.050	1.510	2.200	2.267	2.250		3.026	2.638	-				-
Samsun	-	-	-	-	-	30.720		303	-	-				-
Bandırma	-	-	-	-	-	2.914		-	-	-				-
Kırklareli	-	-	119	-	-	-		-	-	-				-
Polath	-	-	-	2.700	-	10.000		-	-	-				-
TOPLAM	194	5.450	5.482	37.603	4.446	131.127		3.329	3.661	-				-

Not: 2009, 2010, 2013 ve 2014 yıllarında müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.

3.4. 2015/2016 Dönemi Mısır Alım Politikaları

- TÜİK verilerine göre 2015 ve 2016 yılında mısır üretimi 6,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.
- 6,4 milyon ton mısır üretiminin 4.850 bin tonu 1. ürün mısır, 1.550 tonu 2. ürün mısır olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz mısır üretiminin artmasında İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde sulanabilir arazilerin artmasına bağlı olarak mısır üretimine yönelimin yanında, özellikle Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri başta olmak üzere kıyı bölgelerimizde ikinci ürün mısır üretiminin artmasının da payı büyüktür.
- Ayrıca mısır üretimini teşvik eden uygulamalar, yüksek verimli mısır çeşitlerinin geliştirilmesi, su ve gübrenin etkin kullanımı, mekanizasyon ile pazarlamasının kolay olması da ülkemiz mısır üretimini arttırmıştır.
- Yıllık mısır tüketimimiz ise ikame ürünlerin piyasa oluşumlarına bağlı olarak yaklaşık 6,5 – 7,5 milyon ton aralığında değişmektedir.
- TMO, piyasaları yakından takip ederek üreticilerin ürünlerini öngörülen müdahale alım fiyatının üzerinde satabilmelerine imkân sağlamak için müdahale alım fiyatlarını en uygun zamanda açıklamaktadır.
- Mısır hasadı ülkemiz genelinde 4 Ağustos tarihinde başlamış olup 04 Ağustos'ta ÇKS Belgesi bulunan mısır üreticilerimizin olası depolama ve finansman ihtiyacını karşılanması bakımından taahhütname karşılığı ve 2015 yılı mısır alım fiyatından emanete alımlara başlanmıştır. Bu kapsamda 314.185 ton taahhütname karşılığı 11 ton emanet mısır teslim alınmıştır.
- Piyasada gelişen şartlar dikkate alınarak 26 Ağustos itibarıyla mısır müdahale alım fiyatı 740 TL/Ton olarak açıklanarak peşin ve emanet mısır alımlarına başlanmıştır. Bu kapsamda 130 alım noktasında 1.756.906 ton peşin, 11.145 ton emanet mısır alımı yapılmıştır.
- Alımı yapılan mısırın tutarı 1.252 milyon TL olup tamamı üreticilerin hesaplarına aktarılmıştır.

- Ürün bedeli ödemeleri ürünün TMO'ya teslim tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yapılmış, anlaşmalı bankalardan alınan üretici banka kartı ile ürünlerini teslim eden üreticilere ise 20 gün içerisinde ödeme yapılmıştır. 2016 yılında üreticilerin %87'si banka kartı kullanmıştır.

Tablo 54. TMO Mısır Alım Fiyat ve Miktarları

YILLAR	Alım Fiyatı (TL/ton)	Alım Miktarı (ton)
2000	91,8	28.509
2001	155,8	9
2002	218,5	78.596
2003	310	381.193
2004	332	474.302
2005	260	660.985
2006	-	-
2007	-	-
2008	430	832.378
2009	450	183.467
2010	490	83.491
2011	540	47.632
2012	595	125.962
2013	640	1.373.444
2014	680	173.541
2015	725	1.753.082
2016	740	1.756.906

2006 ve 2007 yıllarında serbest piyasada oluşan mısır fiyatlarının üretici lehine gerçekleşmesi nedeniyle TMO tarafından bu yıllarda müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.

Tablo 55: TMO Mısır Alım Fiyatlarının Dünya Fiyatları İle Mukayesesi

YILLAR	TMO Alım Fiyatı (TL/ton)	Bir Önceki Yıla Göre % Artış	Yıllık Enflasyon (%ÜFE)	TMO Alım Fiyatı (\$/ton)	Dünya Mısır Fiyatı (fob/\$/ton) (ABD 3YC)	Dünya Fiyatına (fob) Göre Fark (\$)
2001	156	70	74,7	143	91	52
2002	225	44	40,9	150	100	50
2003	310	38	19,1	210	108	102
2004	332	7	17,99	215	112	103
2005	260	-22	4,38	208	99	109
2006	-	-	11,19	-	122	-
2007	-	-	5,02	-	169	-
2008	430	-	12,49	361	228	133
2009	450	5	0,47	302	173	136
2010	490	8	9,03	327	197	130
2011	540	10	11,00	300	295	5
2012	595	10	4,56	330	303	27
2013	640	8	6,38	331	221	110
2014	680	6	9,88	333	196	137
2015	725	8	6,21	245	166	79
2016	740	2	4,00	252	160	92

Not: 2006-2007 yıllarında TMO alım fiyatı açıklanmamıştır.

Tablo 56. Türkiye’de Yıllar İtibariyle Mısır Borsa Fiyatları

YILLAR	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FİYAT (TL/Ton)	146	216	294	344	293	316	416	425	418	473	593	576	601	678	677	694

Kaynak: Adana ve Konya Ticaret Borsası

Not: Mısır fiyatları; 2015 yılına kadar Adana, 2015 yılından itibaren Adana ve Konya Ticaret Borsası ortalama fiyatlarıdır.

Tablo 57. Yıllık Buğday Fiyat Değişimi

YILLAR	MAKARNALIK BUĞDAY (TL/Ton)	ARTIŞ (%)	EKMEKLİK BUĞDAY (TL/Ton)	ARTIŞ (%)	ÜFE ARTIŞ ORANI (%)	EKMEKLİK BUĞDAY ALIM FİYATININ DOLAR KARŞILIĞI (\$/Ton)	DÜNYA EKMEKLİK BUĞDAY FİYATI (FOB,\$/Ton)
2000	117,3	28	102	28	56,79	165	118
2001	188,6	61	164	61	61,76	150	130
2002	259,9	38	230	40	46,80	153	150
2003	367	41	325	41	29,62	220	151
2004	392	7	370,5	14	17,84	240	161
2005	360	-8	350	-6	4,25	259	159
2006	385	7	375	7	12,52	243	202
2007	440	14	425	13	2,89	322	267
2008*	500	-	500	-	17,03		347
2009	525	0	500	0	-1,86	325	238
2010	575	10	550	10	7,64	348	247
2011	640	11	605	10	10,19	368	331
2012	705	10	665	10	6,44	356	329
2013	765	9	720	8	5,23	381	324
2014	-	-	-	-	9,75	-	317
2015	976	28	862	20	6,73	315	236
2016	1.000	2,5	910	6	3,41	309	179

*2008 yılına ait fiyatlar emanet alım fiyatı olup müdahale alım fiyatı açıklanmamıştır.

Not: ÜFE haziran ayına göre yıllık % değişim oranlarıdır. Ekmeklik buğday dünya fiyatı, yıllık ortalama alım fiyatının dolar karşılığı ise müdahale alım fiyatının açıklandığı tarihteki fiyatlardır.

Tablo 58. TMO Alım Miktarının Üretime Oranı

KAMPANYA DÖNEMİ	BUĞDAY			ARPA			MISIR			ÇELTİK		
	ÜRETİM (Ton)	TMO ALIMI (Ton)	ALIMIN ÜRETİME ORANI (%)	ÜRETİM (Ton)	TMO ALIMI (Ton)	ALIMIN ÜRETİME ORANI (%)	ÜRETİM (Ton)	TMO ALIMI (Ton)	ALIMIN ÜRETİME ORANI (%)	ÜRETİM (Ton)	TMO ALIMI (Ton)	ALIMIN ÜRETİME ORANI (%)
2001/02	19.000.000	1.459.434	8	7.500.000	951.837	13	2.200.000	9	0,0	360.000	19.079	5
2002/03	19.500.000	332.812	2	8.300.000	379.655	5	2.100.000	78.596	3,7	360.000	59.231	16
2003/04	19.000.000	545	3	8.100.000	27.345	0,3	2.800.000	381.193	13,6	372.000	130.362	35
2004/05	21.000.000	2.023.401	10	9.000.000	3.423	0,04	3.000.000	474.302	15,8	490.000	14.855	3
2005/06	21.500.000	4.171.303	19	9.500.000	796.027	8	4.200.000	660.985	15,7	600.000	11.899	2
2006/07	20.010.000	1.456.693	7	9.551.000	724.738	8	3.811.000	0	0,0	696.000	87.224	13
2007/08	17.234.000	121.920	1	7.306.800	2.470	0,03	3.535.000	0	0,0	648.000	33.439	5
2008/09	17.782.000	62.933	0,4	5.923.000	155	0,003	4.274.000	832.378	19,5	753.325	501	0,1
2009/10	20.600.000	3.771.313	18	7.300.000	1.293.487	18	4.250.000	183.467	4,3	750.000	-	-
2010/11	19.674.000	980.233	5	7.250.000	916.526	13	4.310.000	83.491	1,9	860.000	-	-
2011/12	21.800.000	820.942	4	7.600.000	167.214	2	4.200.000	47.632	1,1	900.000	12.849	1,4
2012/13	20.100.000	1.634.449	8,1	7.100.000	0	0	4.600.000	125.962	2,7	880.000	41.305	4,7
2013/14	22.050.000	1.985.646	9	7.900.000	1.745	0,02	5.900.000	1.373.444	23,3	900.000	-	-
2014/15	19.000.000	-	-	6.300.000	-	-	5.950.000	173.541	2,9	830.000	-	-
2015/16	22.600.000	3.307.453	14,6	8.000.000	473.799	5,9	6.400.000	1.753.082	27,4	920.000	5.580	0,6
2016/17	20.600.000	2.647.735	12,8	6.700.000	-	-	6.400.000	1.756.906	27,5	920.000	77.146	8,4

4. DÜNYADA UYGULANAN HUBUBAT DESTEKLEME SİSTEMLERİ

4.1. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde uygulanan hububat ve çeltik ortak piyasa düzenleri, belirli süreçlerden geçerek bugünkü hâlini almıştır. Başlangıçta yüksek müdahale fiyatları üzerine kurulmuş olan tarım politikası, topluluk içinde fazla miktarlarda ihtiyaç fazlası stok oluşmasına ve fazla stokların sübvansiyon yolu ile dünya pazarlarına ihraç edilmesine yol açmıştır. Bu durum AB'yi ortak tarım politikasında reforma zorlamıştır.

4.1.1. Reform Süreci

4.1.1.1. 1992 Yılı Mac Sharry Reformu

1992 yılına kadar hububat ürünlerinde (makarnalık buğday, ekmeklik buğday, arpa, mısır, sorgum) ayrı ayrı müdahale fiyatı uygulanmaktayken 1992 Mac Sharry Reformu ile tüm hububat ürünleri için önce 180 €/Ton seviyesinde tek bir müdahale fiyatı tespit edilmiştir. Dünya piyasa fiyatlarına uyum sağlayarak sektörün rekabet edebilirliğini arttırmak amacıyla müdahale fiyatı 10 yıllık bir dönem içerisinde aşamalı olarak yaklaşık %44 indirilerek 180 €/Tondan 101,31 €/Tona düşürülmüştür.

Fiyat indiriminden kaynaklanacak mağduriyeti önlemek üzere aynı dönemde üreticilere kademeli olarak artan bir şekilde telafi edici doğrudan gelir desteği (DGD) uygulanmış ve bu desteğin en son seviyesi 63 €/Ton olmuştur.

Tablo 59: 1992 Reformu Sonrası Hububat Müdahale Fiyatında Yapılan İndirim¹ ve Telafi Edici Ödemeler

YILLAR	HUBUBAT MÜDAHALE FİYATI (€/t)	TELAFİ EDİCİ (DGD) ÖDEMELERİ (€/t)
1992	180	-
1993	140	30
1994	130	42
1995	120	54
2000	110	59
2001 ve sonrası	101,31	63

Ayrıca makarnalık buğdayda telafi edici bu ödemelere ilave olarak geleneksel alanlarla sınırlı olmak üzere (Geleneksel üretici ülkeler olan İtalya, Fransa, İspanya, Yunanistan, Avusturya, Portekiz'deki makarnalık buğday ekim alanları ile sınırlı olmak üzere) 356 €/ha ilave destek verilmesi kararlaştırılmıştır² (Daha sonra bu destek 285 €/ha'a düşürülmüştür.) .

Ayrıca yine geleneksel alanlarda üretim yapan makarnalık buğday üreticilerine irmik kalitesi onaylanmış sertifikalı tohum kullanmaları hâlinde, hektara 40 €/ha özel kalite primum verilmesi kararlaştırılmıştır.

¹ 30 Haziran 1992 tarihli, 1766/1992 No'lu AB Konsey Tüzüğü

AB’de hububat için uygulamaya konulan telafi edici doğrudan gelir destekleri, üye ülkelerin belirlemiş olduğu “Bölgesel Planlar” kapsamında uygulanmıştır. Her bir üye devlet, Komisyonun kontrolüne ve onayına bağlı olmak üzere somut kriterlere dayalı (toprak ve arazi yapısı, iklim şartları, sulu-susuz üretim şekli gibi) verim farklılığını yansıtan bölgesel planlarını tanzim etmişlerdir. Bölgesel planlardaki referans verimler, her bölgenin 1986-1990 dönemindeki beş yıllık ortalaması hesaplanarak bulunmuştur. Örneğin Danimarka, Avusturya ve Lüksemburg’da 1; Hollanda’da 2, Finlandiya’da 3, İsveç’te 5, Birleşik Krallık’ta 7 referans bölgesi oluşturulurken iklim ve toprak yapısı ile üretim şekli daha fazla değişkenlik gösteren güney ülkelerinde (örneğin İtalya’da 256, Fransa’da 107) referans bölgesi oluşturulmuştur.

Böylelikle telafi edici DGD her ülkenin bölgesel planı kapsamında hektar başına sabitlenmiştir. Tablo 2’de Birleşik Krallık örneği gösterilmiştir.

Tablo 60: Birleşik Krallıkta DGD’nin Hesaplanmasına Esas Referans Verim Bölgeleri

VERİM BÖLGELERİ	REFERANS VERİM (TON/HEKTAR) (A)	TELAFI EDİCİ ÖDEME (€/TON) (B)	TELAFI EDİCİ ÖDEME (€/HEKTAR) (A X B)
İngiltere	5,9	63,0	371,7
İskoçya Dezavantajlı Olmayan Bölge	5,6	63,0	352,8
İskoçya Dezavantajlı Bölge	5,2	63,0	327,6
Galler Dezavantajlı Olmayan Bölge	5,2	63,0	327,6
Galler Dezavantajlı Bölge	5,1	63,0	315,0
Kuzey İrlanda Dezavantajlı Olmayan	5,0	63,0	327,6
Kuzey İrlanda Dezavantajlı Bölge	4,4	63,0	277,2

Tablo 60’da görüleceği üzere Birleşik Krallık’taki bölgesel plan kapsamında 7 referans verim bölgesi tespit edilmiştir. Buna göre Birleşik Krallık’ın (örneğin İngiltere Bölgesi’nde) 50 hektar arazisi bulunan bir üreticiye ödenecek DGD tutarı $371,7 \times 50 = 18.585$ € olmaktadır. Bu üretici fiiliyatta o sene referans verimin üstünde (örneğin hektara 6,3 ton) ya da tersine referans verimin altında (örneğin 4,5 ton) verim almış olsa dahi DGD hesabında bölgenin referans verimi esas alınmıştır.

Ayrıca yine bölgesel plan kapsamında DGD ödemelerine esas olmak üzere o bölgenin 1989-1991 dönemine ilişkin 3 yıllık ortalama ekim alanı hesaplanarak referans ekim alanı (maksimum hak ediş alanı) tespit edilmiştir. Üye ülkelerin bölgesel planları dâhilinde bir üretim bölgesinde referans ekim alanının aşılması hâlinde, o bölgedeki üreticilere ödenecek DGD’de aşılacak orana kadar indirim yapılması kuralı uygulanmıştır.

Böylelikle AB’de her üye ülke için sabit bölgesel referans verim ve referans ekim alanı tespit edilerek topluluk genelinde desteklenecek üretim miktarının sınırlanması amaçlanmış ve Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından mavi kutu kapsamına alınmıştır. Zira DTÖ Tarım Antlaşması’na göre ülkelerin “mavi kutu destekleri” olarak nitelendirilen üretimi sınırlayıcı planlar dâhilinde vereceği doğrudan ödemeler, o ülkelerin iç destek indirim taahhütlerinden muaf tutulmuştur.

Aşağıda Tablo 61’de Mac.Sharry Reformu’nun hububat piyasasına etkisi görülmektedir.

Tablo 61: 1992 Reformunun Müdahale Stoklarına ve İhracat Geri Ödemelerine Etkisi

YILLAR	HUBUBAT MÜDAHALE STOKLARI (TON)	AB TARIMSAL GARANTİ FONUNDAN (EAGF) HUBUBATA YAPILAN TOPLAM HARCAMA (MİLYON €)	HUBUBAT İÇİN YAPILAN İHRACAT GERİ ÖDEMELERİ (MİLYON €)	İHRACAT GERİ ÖDEMELERİNİN TOPLAM HARCAMA İÇİNDEKİ PAYI
1990	18.749.000	7.869	2.501	% 32
1991	26.383.000	9.307	3.733	% 40
1992	33.339.000	10.211	3.281	% 32
REFORM				
1993	17.993.000	10.610	2.788	% 26
1994	6.580.000	12.643	1.513	% 12
1995	2.681.000	15.018	1.092	% 7
1996	2.355.000	16.372	312	% 2

Tabloda görüleceği Mac. Sharry Reformu öncesi müdahale stokları 1992 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Reform’un devreye girmesiyle müdahale fiyatlarında yapılan indirim özellikle hayvan yemi sektöründe buğdayın rekabet kazanmasını sağlamış, müdahale fiyatı piyasa fiyatının altında kalmış ve müdahale kurumuna mal satmak cazip olmaktan çıkmıştır. Neticede Topluluk hububat müdahale stokları hızla erimiştir. Aynı şekilde Topluluk bütçesinden ihracat sübvansiyonlarına ayrılan payda hızla düşmüştür.

Özellikle 2008 yılında dünya genelinde yaşanan kuraklıkla üretimin düşmesi ve Çin’in dünya piyasalarında artan talebi ile piyasa fiyatları müdahale fiyatlarının üzerinde seyretmeye başlamıştır. Yükselen fiyat trendi neticesinde 2010/11 döneminde müdahale stokları tamamen sıfırlanmış ve bu dönemden sonra müdahale alımı olmamıştır.

4.1.1.2. 1995 Yılı Çeltik Fiyat Reformu

Benzer şekilde çeltik müdahale alım fiyatında da 1995 yılında yapılan bir reformla 1997-1999 yılları arasında 3 yıllık aşamalı bir indirim yapılmıştır. Bu bağlamda 1996 yılı için 350 €/Ton olan çeltik müdahale alım fiyatı 3 yıl içerisinde kademeli olarak indirilerek 1999 yılında 300 €/Ton seviyesine getirilmiştir². Buna mukabil fiyat indirimini telafi etmek üzere devreye sokulan doğrudan gelir desteği üreticiye ödenmeye başlanmıştır.

Daha sonra 2003 yılında çeltik müdahale fiyatında %50 gibi keskin bir indirim yapılmak suretiyle fiyatlar 300 €/Tondan 150 €/Tona düşürülmüştür. Buna karşın telafi edici doğrudan gelir desteği ise 50 €/Tondan 177 €/Tona çıkarılmıştır.

² 22 Aralık 1995 tarihli, 3072/1995 No.lu AB Konsey Tüzüğü

Tablo 62: Çeltik Müdahale Fiyatında Yapılan İndirimler ve Telafi Edici Ödemeler:

YILLAR	ÇELTİK MÜDAHALE FİYATI (€/t)	TELAFİ EDİCİ ÖDEMELER(€/t)
1996	350	-
1997	333	17
1998	315	35
1999-2002	300	50
2003 ve sonrası	150	177

Çeltikte telafi edici DGD uygulaması, sadece geleneksel çeltik üreticisi ülkeler için (İtalya, İspanya, Fransa, Portekiz, Yunanistan, Bulgaristan, Macaristan ve Romanya) uygulanmaktadır. Bu kapsamda ödemeye esas verim ve referans alanlar, ülkelere göre aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

Tablo 63: Çeltik Müdahale Fiyatında Yapılan İndirim ve Telafi Edici Ödemeler:

ÜLKE	REFERANS VERİM (TON/HEKTAR)	TELAFİ EDİCİ ÖDEME (€/TON)	TELAFİ EDİCİ ÖDEME (€/HEKTAR)
İtalya	6,04	177	1069
İspanya	6,35	177	1124
Fransa	5,49	177	972
Fransız Guyanası	7,51	177	1329
Portekiz	6,05	177	1071
Yunanistan	7,48	177	1324
Bulgaristan	4,60	177	814
Macaristan	3,10	177	549
Romanya	1,68	177	297

4.1.1.3. 2003 Yılı Reformu (Tek Çiftlik Ödemesi)

AB 2003 yılında Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ileri tarım müzakereleri kapsamında, Ortak Tarım Politikası'nda (OTP) yeni bir reforma gitmiş ve mavi kutu kapsamında verilen üretimle bağlantılı destek uygulamasına son verilerek *Tek Çiftlik Ödemesi (Single Farm Payment)* adı altında üretimden bağımsız (de coupled) destek uygulamasına geçilmiştir³. Bu yeni sisteme göre referans bir dönem (2000–2002) belirlenmiş ve üreticinin referans dönemde Tarımsal Garanti Fonu'ndan almış olduğu tüm desteklerin 3 yıllık ortalaması aynı dönemde o üreticinin hak ediş alanlarının 3 yıllık ortalamasına bölünerek üreticinin hektara hak ettiği referans doğrudan gelir desteği miktarı hesaplanmıştır. Böylelikle üretici, arazisine hangi

³ 29 Eylül 2003 tarihli, 1782/2003 No.lu AB Konsey Tüzüğü

ürünü ekerse eksin alacağı destek tutarı, beyan ettiği arazi büyüklüğü ile referans miktarın çarpımına eşitlenmiş ve üretimden bağımsız olarak verilmeye başlanmıştır.

Bu sistem ile üreticinin üretim kararını verirken piyasa sinyallerine göre (pazar odaklı) hareket etmesi ve böylece piyasa istikrarının korunması amaçlanmıştır.

Aynı zamanda yeni reformla tüketici kesimin talepleri de öne çıkmış; doğrudan gelir desteğinin verilmesi üreticilerin çevre, halk sağlığı, hayvan refahı ve iyi tarım uygulamaları olarak belirlenen yükümlülükler uyma zorunluluğuna bağlanmıştır.

4.1.1.4. 2013 Yılı Reformu (Çevre Odaklı Reform)

Son olarak OTP, 2013 yılı sonrası dönem için yeni bir reform süreci içine girmiştir. Reform sürecine ilişkin olarak ilk etapta 2010 yılında AB Komisyonu Tarım ve Kırsal Kalkınma Genel Müdürlüğü tarafından geniş tabanlı bir toplumsal tartışma başlatılmış ve bu toplumsal tartışmanın ardından “2020’ye Doğru OTP: Gelecekteki Gıda, Doğal Kaynaklar ve Bölgesellik İlgili Tehditlere Karşılık Verebilmek” başlıklı bir belge yayımlanmıştır. 2011 yılı Ekim ayında Komisyon’un reforma ilişkin mevzuat önerilerini sunmasıyla süreç ivme kazanmış ve 16 Aralık 2013 tarihinde AB Tarım Bakanları Konseyi, OTP reformu için geçiş kurallarını da içeren dört temel mevzuatı resmen kabul etmiştir. 20 Aralık 2013 tarihinde ise temel mevzuat ve geçiş kuralları AB Resmî Gazetesi’nde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu OTP Reform Tüzükleri; OTP’nin finansmanı, yönetimi ve izlenmesine ilişkin 1306/2013 sayılı Tüzük, doğrudan ödemelere ilişkin 1307/2013 sayılı Tüzük ile ortak piyasa düzenlerine yönelik 1308/2013 sayılı Tüzük’tür.

2014 sonrasında uygulanacak olan OTP Reformu; “Doğrudan Ödemeler”, “Piyasa Yönetim Mekanizması” ve “Kırsal Kalkınma” ana bileşenlerinden oluşmaktadır. OTP’de değişiklik yapılmasının temel sebebi; doğrudan ödemelerin daha adil dağıtılmasının sağlanması için yeniden düzenlenmesi, desteklerin daha çevreci bir hâle getirilmesi, gıda zincirinde etkinliğin sağlanması, kriz yönetim araçlarının güçlendirilmesi ve güçlendirilmiş bir kırsal kalkınma politikasının uygulanmasıdır.

1307/2013 no.lu AB Tüzüğü uyarınca “Tek Ödeme Planı”nın yerini “Temel Ödeme Planı” almıştır. Buna göre üye devletler, kendilerine doğrudan ödemeler için tahsis edilen mali bütçenin (ulusal zarf) %30’unu doğrudan ödemelerin daha çevreci hâle getirilmesini amaçlayan “Yeşil Ödeme Planı”na (greening) ayırmak zorundadır. Reform kapsamında ayrıca tarımsal faaliyete yeni başlayan genç çiftçiler için de bir ödeme planı öngörülmüştür.

Bu kapsamda üye devletler, 40 yaşın altında olan ve temel ödeme alan çiftçilere ulusal zarflarının %2’sine kadarlık bir bütçe ayırmak zorundadırlar. Uygulanması zorunlu olan bu desteklerin yanı sıra üye devletler; ulusal zarflarının %15’ini ekonomik, çevresel ve sosyal açıdan önemli zorlukları bulunan belirli bölge veya sektörler verebilir (zorunlu değil). Bu yardım, mevcut üretim seviyesinin korunmasına yöneliktir. Üye devletler, tarımsal üretimin zorlu koşullarda gerçekleştirildiği, coğrafi açıdan kısıtlı alanlarda üretimin devamlılığının sağlanması için ulusal zarflarının %5’ine kadar bir oranda ilave destek sağlayabilirler (zorunlu değil). Üye devletler bu oranların karşılığını ulusal zarflarından düşüktükten sonra kalan kısmını temel ödeme planına ayırırlar.

4.1.2. Hububat ve Çeltik Müdahale Alımları

AB hububat (makarnalık buğday, ekmeleklik buğday, arpa, mısır) ve çeltik ortak piyasa düzenleri kapsamında müdahale alım sistemi bulunmaktadır. Müdahale fiyatı hububatta 101,31 €/Ton, çeltikte 150 €/Tondur.

Kamu Müdahalesi ve Özel Depolama Yardımına ilişkin 1308/2013 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için kuralları belirleyen 18 Mayıs 2016 tarihli ve 2016/1240 sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğü ile müdahale alım miktarları belirlenmiştir. Buna göre hububat için minimum müdahale alım miktarı 160 ton (makarnalık buğdayda 20 ton), çeltik için 40 tondur.

Müdahale dönemi hububat için 1 Kasım - 31 Mayıs, çeltik için 1 Nisan - 31 Temmuz tarihleri arasındadır. Alımlar 28 ülkede aynı minimum kalite kriterlerine uygun olarak "Ödeme Kurumları" tarafından gerçekleştirilmektedir. Ödeme kurumlarının kendilerine ait depoları olmayıp kontrat yaptıkları özel depolar aracılığıyla alım yapabilmektedirler. Ayrıca üreticinin deposu ödeme kurumunun koşullarına uyduğu takdirde, ürün sahibinin isteğine bağlı olarak alım ve muhafaza o depoda gerçekleştirilmektedir. Bu durumda, deponun kontrol sorumluluğu ödeme kurumuna geçmektedir. Ödemeler, teslimatı müteakip 65 günde yapılmaktadır.

1308/2003 no.lu AB Tüzüğü (Tarım Ürünleri Ortak Piyasa Düzeni) uyarınca ekmeklik buğday müdahale alımları her sene otomatik olarak açılmaktadır. Diğer ürünlerde ise piyasa şartları gerektirdiği takdirde AB Komisyonunca müdahale alım kararı verilmektedir. Aynı Tüzük uyarınca 101,31 €/Ton müdahale fiyatı uygulanmak suretiyle yapılacak ekmeklik buğday alımları, AB bazında 3 milyon tonla sınırlandırılmıştır. Piyasa şartları gerektirdiği takdirde AB Komisyonu, 3 milyon tonun üzerindeki müdahale alımlarını ihale yöntemiyle gerçekleştirmeye karar verebilir.

Makarnalık buğday, arpa, mısır ve çeltikte ise müdahale alımlarında tavan sınırlaması ve müdahale fiyatı uygulaması AB Komisyonunca ihale yöntemi ile belirlenir. İhale yöntemi ile belirlenen fiyat, hiçbir zaman müdahale alım fiyatını geçemez. Müdahale kurumuna ürünlerini satmak isteyen ürün sahipleri başvurularıyla birlikte müdahale kurumuna bir teminat yatırmak zorundadırlar. Bu teminat miktarı makarnalık buğday, ekmeklik buğday, arpa ve mısır için 20 €/Ton, çeltik için ise 30 €/Ton olarak belirlenmiştir.

4.1.3. Ödeme Kurumları

AB Ortak Tarım Politikası'nın yürütülmesinde anahtar rolü, ödeme kurumları (paying agency) oynamaktadır. Avrupa Tarımsal Garanti Fonu (EAGF) tarafından karşılanan ödemelerin (doğrudan gelir desteği, ihracat geri ödemeleri ve müdahale alımlarının finansmanı) uygulanmasında ödeme kurumları sorumludur. Bu kuruluşlar aynı zamanda AB ortak piyasa düzeni çerçevesinde müdahale alımı, depolama, iç ve dış satışlar gibi faaliyetlerin yerine getirilmesinden sorumludur. Müdahale alımlarından sorumlu ödeme kurumlarının (Tablo 65) ürün alımında uygulayacakları minimum miktar ve kalite unsurları, fiyat baremleri, müdahale alım dönemleri gibi unsurlar topluluk tüzüklerince belirlenmiştir.

Toplulukta çok yaygın ve gelişmiş bir özel sektör depoculuğu olduğundan müdahale alımlarından sorumlu ödeme kurumlarının kendilerine ait depoları bulunmamaktadır. Kontrat yaptıkları sözleşmeli depolar aracılığıyla alım ve stoklama yapmaktadırlar. Bu depolar, ödeme kurumlarınca sürekli olarak denetlenmektedir. Ayrıca üreticinin deposu ödeme kurumunun koşullarına uyduğu takdirde, ürün sahibinin isteğine bağlı olarak alım ve muhafaza o depoda gerçekleşmektedir. Bu durumda deponun kontrol sorumluluğu ödeme kurumuna geçmektedir. Ödemeler, teslimatı müteakip 65 günde yapılmaktadır.

Tablo 64: AB Ülkelerinde Müdahale Alımlarından Sorumlu Ödeme Kurumları

ÜLKELER	ÖDEME KURUMU
Almanya	Federal Office for Agriculture and Food (BLE)
Fransa	French National Agriculture and Sea Paying Agency (FranceAgriMer)
İtalya	National Institution Rice (ENR)
Hollanda	National Service for the Implementation of Regulations
Belçika	Ministry of the Walloon Region, DG for Agriculture, Natural Resources and Environment
Birleşik Krallık	Rural Payment Agency (RPA)
İrlanda	Department of Agriculture, Fisheries and Food Responsibility (POBAIL)
Danimarka	The Danish AgriFish Agency
Portekiz	Institution for Finance of Agriculture and Fisheries (IFAP)
İspanya	Spanish Agrarian Guarantee Fund (FEGA)
Yunanistan	Payment and Control Agency for Guidance and Guarantee Community Aid (OPEKEPE)
İsveç	Swedish Board of Agriculture
Finlandiya	The Agency For Rural Affairs (MAVI)
Avusturya	Agrarmarkt Austria (AMA)
Polonya	Agricultural Market Agency (ARR)
Macaristan	Agricultural and Rural Development Agency (ARDA)
Lüksemburg	Ministry of Agriculture, Viticulture and Rural Development (MA)
Çek Cumhuriyeti	State Agricultural Intervention Fund (SAIF)
Estonya	Estonian Agricultural Registers and Information Board (PRIA)
Litvanya	National Paying Agency under Ministry of Agriculture (NMA)
Letonya	Rural Support Service (RSS)
Malta	Agriculture and Rural Payments Agency (ARPA)
Slovenya	Agency for Agricultural Markets and Rural Development (AKTRP)
Slovakya	Agricultural Paying Agency (APA)
Güney Kıbrıs Rum Yön.	Cyprus Agricultural Payments Organization (CAPO)
Romanya	Agency for Payments and Intervention in Agriculture (APIA)
Bulgaristan	State Fund Agriculture (SFA)
Hırvatistan	Paying Agency For Agriculture, Fisheries And Rural Development (APPRRR)

4.1.4. Hububatta Uygulanan Gümrük Vergileri:

1995 yılında imzalanarak yürürlüğe giren Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Anlaşması kapsamında AB'nin hububat ürünleri ithalatında uyguladığı gümrük tarifeleri (vergileri) aşağıdaki tabloda yer alan bağlı tarifeleri geçemez. Bu kapsamda AB Komisyonu her yıl en geç 30 Ekim tarihine kadar, sonraki yılın 1 Ocak tarihinde yürürlüğe girmek üzere Ortak Gümrük Tarifelerini belirleyen listeyi Resmî Gazete'de yayımlar.

Tablo 65 : AB Hububat Gümrük Vergileri (Maksimum Tarifeler)

ÜRÜN	DTÖ BAĞLI TARİFELER (€/t)
Makarnalık Buğday	148
Ekmeklik Buğday	95
Çavdar	93
Arpa	93
Yulaf	89
Mısır	94
Darı	94
Tritikale	93
Karabuğday	37

Bununla birlikte DTÖ Uruguay Turu Tarım Müzakereleri kapsamında AB ve ABD arasında varılan anlaşmaya göre yukarıda belirtilen gümrük tarifelerini geçmemek üzere;

- Düşük, orta, yüksek kaliteli makarnalık buğday,
- Yüksek kaliteli ekmeklik buğday,
- Mısır, darı ve çavdar

ürünlerinde ABD'deki referans piyasa fiyatları esas alınarak **değişken vergi uygulaması** kabul edilmiştir. Uygulama şu şekildedir: Topluluğa ithalat fiyatı hiçbir zaman müdahale fiyatının %155'inden daha az olamaz (Minimum İthal Fiyatı). Minimum ithal fiyatı ile Rotterdam Limanı'nda teslim esaslı temsili CIF ithal fiyatı arasındaki fark İthalat Vergisi olarak alınır.

Temsili CIF fiyatı üç bileşenin toplamından oluşur; Ürünün ABD'deki referans borsa fiyatı + ABD'nin ihracat limanına (Körfez ya da Büyük Göller/Duluth) nakliye masrafı + ABD Limanı ile Rotterdam Limanı arasındaki navlun ücreti. Dolar olarak hesaplanan bu toplam, günlük \$/€ kuru esas alınarak avroya çevrilir.

Değişken vergi uygulamasında referans borsa olarak aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi ABD'deki iki vadeli işlem borsası (Minneapolis ve Chicago) kullanılır.

Tablo 66: Referans Borsalar

HUBUBAT	KALİTE	REFERANS ÜRÜN	REFERANS BORSA
Ekmeklik buğday	Yüksek	Sert Kırmızı Yazlık No. 2	Minneapolis Hububat
Makarnalık Buğday	Düşük, Orta, Yüksek	Sert Amber Durum No. 2	Minneapolis Hububat
Mısır, Darı, Çavdar	-	Sarı Mısır No. 3	Chicago Ticaret Borsası

Komisyon, tablodaki ürünlerin temsili CIF ithal fiyatlarını hesaplamak için her gün bileşenleri kaydeder. İthalat Vergileri normalde ayda iki defa on beşer günlük periyodlar için ortalama alınarak (her ayın 15'inde ve son çalışma gününde) sabitlenir. Bununla birlikte 15 günlük bir uygulama süresi için hesaplanan ortalama İthalat Vergisi, eğer bir önceki dönem için sabitlenmiş olan İthal Vergisi'nden 5 €/ton daha az farklılık gösterdiği takdirde Gümrük Vergisi'nde değişiklik yapılmaz. Hesaplanan İthalat Vergisi'nde gerektiğinde aşağıdaki indirimler uygulanır:

- Eğer ürün Atlantik Okyanusu veya Süveyş Kanalı yoluyla gelirse ve AB'deki boşaltma limanı Akdeniz ya da Karadeniz'de olursa İthalat Vergisi'nde 3 €/Ton indirim yapılır.
- Eğer ürün Atlantik Okyanusu yoluyla gelirse ve AB'deki boşaltma limanı İber Yarımadası, İngiltere, İrlanda, Danimarka, Estonya, Letonya, Litvanya, Polonya, Finlandiya veya İsveç'te yer alırsa İthalat Vergisi'nden 2 €/Ton indirim yapılır.

4.1.5. Çeltik ve Pirinçte Uygulanan Gümrük Vergileri:

Çeltik ve kırık pirinç ithalatında vergiler değişmez iken kahverengi pirinç, yarı veya tam değirimenlenmiş pirinç ithalatında vergiler belirli eşik miktarlara göre değişebilmektedir.

Tablo 67: Çeltik ve Pirinçte İthalat Vergileri

ÜRÜN	DTÖ BAğLI TARİFELER (€/T)
Çeltik	211
Kahverengi Pirinç	30/42,5/ 65
Yarı veya Tam Değirimenlenmiş Pirinç	145/175
Kırık Pirinç	128

Kahverengi pirinç ile öğütölmüş/yarı öğütölmüş pirinç için İthalat Vergileri önceki dönemde ihraç edilen ithalat lisanslarına dayanarak her pazarlama yılı başında ve yarısında (eylöl ve mart) olmak üzere iki kez tespit edilebilir.

Kahverengi pirinçte Gümrük Vergisi'nin uygulamasına esas en düşük ve en yüksek olmak üzere iki ithal eşik miktarı vardır ve uygulama şu şekildedir:

- Eğer ithal edilen miktar, Basmati pirinç hariç en düşük ithal eşiğinin (bütün bir pazarlama yılı için 382 226 Ton, ilk altı ay için 191.113 Ton) altında ise sonraki dönem Gümrük Vergisi 30 €/Ton olarak tespit edilir.
- Eğer ithal edilen miktar en yüksek eşiğın (bütün bir pazarlama yılı için 517 130 Ton, ilk altı ay için 258. 565 Ton) üstünde ise Gümrük Vergisi 65 €/Ton olarak tespit edilir.
- Eğer ithal miktarlar her iki eşik arasında ise uygulanacak Gümrük Vergisi 42,5 €/Ton olarak tespit edilir.

Öğütölmüş ve yarı öğütölmüş pirinç (bütün çeşitler dâhil) için sistem benzer ancak tek eşik bulunmaktadır (bütün bir pazarlama yılı için 387 743 Ton ve pazarlama yılının ilk altı ayına karşılık gelen 182. 239 Ton). Bu eşik aşılmamışsa uygulanacak Gümrük Vergisi 145 €/Ton, aşılmışsa 175 €/Tondur.

Bu bağlamda 2015 yılının başında, İthalat Vergileri şu şekilde tespit edilmiştir:

- Kahverengi pirinç için : 30 €/Ton
- Öğütölmüş ve yarı öğütölmüş pirinç için : 175 €/Ton
- Kırık pirinç için : 65 €/Ton

4.1.6. TMO'nun AB'ye Uyum Çalışmaları

4.1.6.1. Ulusal Program Hükümleri:

24.07.2003 tarihli ve 25178 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”nda, TMO'nun AB Mevzuatı'na uyumlu hububat ve çeltik uygulama yönetmelikleri hazırlaması hükmü yer almıştır. Ulusal Program'da belirtilen AB Mevzuatı;

- 1766/92/EC: Hububat ortak piyasa düzenine ilişkin 30 Haziran 1992 tarihli Konsey Tüzüğü
- 2273/93/EEC: Hububat için müdahale merkezlerinin tespit edilmesine ilişkin 28 Temmuz 1993 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 824/2000/EC: Hububatın müdahale kuruluşları tarafından teslim alınmasına ilişkin usulleri belirleyen ve hububatın kalitesini belirlemeye ilişkin analiz yöntemlerini belirten 19 Nisan 2000 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 2131/93/EEC: Müdahale kuruluşlarının elinde bulunan hububatın satış prosedürlerini ve şartlarını belirleyen 28 Temmuz 1993 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 3072/95 EC: Çeltik Ortak Piyasa Düzenine ilişkin 22 Aralık 1995 tarihli, 3072/95 sayılı Konsey Tüzüğü
- 549/2000/EC: Çeltik ürünü müdahale alım merkezlerinin tespitine ilişkin 14 Mart 2000 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 3073/95/EC: Pirincin standart kalitelerinin tayinine ilişkin 22 Aralık 1995 tarihli Konsey Tüzüğü
- 708/98/EC: Müdahale Kuruluşları tarafından alınacak çeltiğin teslimine, gerçek miktarın tespitine ve uygulanacak fiyat artış ve indirimlerine ilişkin kuralları belirleyen 30 Mart 1998 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 75/91/EEC: Müdahale Kuruluşlarının elindeki çeltiğin elden çıkarılma prosedürlerini ve koşullarını belirleyen 11 Ocak 1991 tarihli Komisyon Tüzüğü
- 2351/91 EEC: Müdahale Kuruluşlarının elindeki pirincin gıda yardımı olarak tedarik edilmek üzere satın alınmasında uygulanan detaylı kuralları belirleyen Komisyon Tüzüğü

4.1.6.2. Uyum Yönetmeliklerinin Hazırlanması

17.04.2007 tarihinde açıklanan Türkiye'nin 2007-2013 AB Müktesebatına Uyum Programı'nda ve 28.10.2007 tarihli, 26684 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “2008 Programı”nın 4. bölüm “Gelişme Eksenleri” başlığı altında yer alan “Rekabet Gücünün Arttırılması” kısmının “Politika Öncelikleri ve Tedbirleri” bölümünde 10.1 no. lu tedbir olarak Hububat ve Çeltik Alım ve Satımına İlişkin Yönetmeliklerin 2008 yılı Mart ayında çıkarılması hükmü yer almıştır.

Söz konusu Hububat ve Çeltik Uyum Yönetmeliklerinin hazırlanmasına yönelik olarak ilgili kamu, özel sektör kuruluşları, borsalar ve sivil toplum kuruluşlarından alınan görüşler çerçevesinde Kuruluşumuzca hazırlanan ve uyum için geçiş dönemleri içeren aşağıdaki yönetmelikler;

- *Toprak Mahsulleri Ofisi Hububat Alım ve Satış Esaslarına İlişkin Uygulama Yönetmeliği*
- *Toprak Mahsulleri Ofisi Çeltik/Pirinç Alım ve Satış Esaslarına İlişkin Uygulama Yönetmeliği*

24.01.2008 tarihli ve 2/166 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile **01.06.2009** tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

4.1.6.3. AB Komisyonu ve Ulusal Program Kapsamında Yer Alan Değerlendirmeler

AB Komisyonunun Türkiye için hazırladığı 05.11.2008 tarihli İlerleme Raporu'nda TMO'nun hazırladığı AB'ye Uyum Yönetmelikleri, ortak piyasa düzenleri konusunda bir ilerleme olarak kaydedilmiştir. Ayrıca 31.12.2008 tarihli ve 27097 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı'nın III. Ekonomik Kriterler; "Tarım Sektöründe Piyasa Liberalizasyonu ve Fiyat Reformları" başlığı altında TMO'nun çıkardığı uyum yönetmelikleriyle ilgili olarak "...hububat sektöründe AB'ye uyum amacıyla ve piyasanın daha etkin işlemlerini teminen 2008 yılında Hububat ve Çeltik Yönetmelikleri kabul edilmiştir." yorumuna yer verilmiştir. 14.10.2009 tarihli İlerleme Raporu'nda da ortak piyasa düzenlerine ilişkin ilerlemenin hububat ve çeltik alım/satımı için çıkarılan düzenlemelerle sınırlı kaldığı ve TMO'nun bu tedbir vasıtasıyla Türk Mevzuatı'nı AB Mevzuatı'na yakınlaştırmış olacağı ifade edilmiştir.

4.1.6.4. Uyum Yönetmelikleriyle Sağlanan Yenilikler

Yeni Yönetmeliklerle sağlanan yenilikler şu şekilde olmuştur:

- TMO, önceki yıllarda hububat alımlarında sadece fiziksel analize göre (hektolitreye, yabancı madde, haşere tahribatı gibi) fiyatlandırma ve depolama yapmakta iken yeni alım sistemi ile AB'de olduğu gibi ürünün kimyasal kalite nitelikleri de (protein miktarı gibi) fiyatlandırmada etkili olmaya başlamıştır. Bu amaçla tüm iş yerlerimiz protein tayin cihazı ile donatılmıştır. Bu sayede kaliteli üretim yapan üretici daha fazla kazanç elde etmiştir.
- Söz konusu protein tayin cihazları ile protein tayininin yanı sıra rutubet ve hektolitreye gibi analizler de yapılabildiğinden analizlerde insan faktörü minimum seviyeye indirilerek analiz sonuçları doğrudan bilgisayar ortamına aktarılmaktadır. Cihaz sayesinde doğrudan bilgisayar ortamına aktarılan analiz değerleri neticesinde ürünün fiyatı bilgisayar tarafından tespit edilmektedir. Bu sayede alım hızı önemli ölçüde artmıştır.
- TMO'nun satışlarında, tüccar ve sanayici istediği protein oranındaki ürünü daha kolay temin etme imkânı bulmuştur.
- Yeni yönetmeliklerle ilgili olarak TSE Standartlarının yönetmeliklerimiz doğrultusunda güncellenmesi sağlanmış, TMO yanında borsalar ve lisanslı depolar da aynı kalite ölçütlerini uygulamaya başlanmış dolayısıyla hububat ticaretinde yeknesaklık sağlanmıştır.
- Yeni alım sistemiyle AB'de olduğu gibi randevulu sisteme geçilmiştir. Üreticilerimizin hasat dönemlerinde TMO iş yerleri önünde uzun süre beklemelerini önlemek amacıyla buğday, arpa ve çavdarda randevulu alım sistemi uygulanmıştır. Bu sayede iş yerlerimiz alım ve depolama planlarını daha kolay yapma imkânı elde etmiştir.

4.2 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

- ABD'de tarım politikaları her altı yılda bir çıkartılan Tarım Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. En son Tarım Kanunu 2014 yılı Şubat ayında çıkarılmıştır.
- ABD'de tarım piyasasının düzenlenmesi konusunda en etkin kurum Ürün Kredi Kurumudur (CCC - Commodity Credit Corporation) . ABD Tarım Bakanlığına bağlı olan Ürün Kredi Kurumu (CCC), üretici gelir ve fiyatlarının dengelenmesi, desteklenmesi ve korunması amacıyla 1933'te kurulmuştur. Fiyat destekleri, CCC vasıtasıyla yerine getirilmektedir.

- Son çıkarılan Tarım Kanunu ile çiftçilerin sahip olduğu toprağı ekip ekmediğine bakılmaksızın çiftçiye sağlanan ve yılda 4,5 milyar dolara mal olan doğrudan devlet sübvansiyonlarına son verilmiştir. Sigorta biçimindeki desteklere önem verilmiş; bunların miktar ve kapsamı arttırılmıştır.
- Bu çerçevede, Fiyat Düşüşlerinden Koruma - Price Loss Coverage (PLC) ve Tarımsal Risklerden Koruma - Agriculture Risk Coverage (ARC) adı altında iki adet yeni program uygulamaya konulmuştur. Çiftçiler en az 2018 senesine kadar geçerli kalmak üzere bu iki programdan birini seçmek zorundadırlar.
- PLC programı altında çiftçiler, bir ürünün sezonluk ulusal ortalama fiyatının Kanun'da belirlenen referans fiyatın altına düşmesi durumunda destek almaktadırlar. Bu fiyat buğday için 202,10 ABD\$/Ton, mısır için 145,67 ABD\$/Ton, soya fasulyesi için 308,66 ABD\$/Tondur.
- ARC programı altında ise ilçe ve bireysel bazlı olarak seçim yapılmaktadır. İlçe bazlı seçim yapıldığında ilçenin belli bir üründe o dönemdeki geliri, ilçenin o ürünlerdeki gösterge ortalama gelirinin %86'sının altına düştüğünde çiftçiler destek almaktadır. Bireysel bazlı sistemde ise çiftçi tüm ürünlerini sisteme katmakta olup çiftçinin o dönemdeki toplam geliri kendisi için hesaplanan ortalama gösterge gelir tutarının %86'sının altına düşerse çiftçi destek almaktadır.
- PLC ve ilçe bazındaki ARC programına katılım ürün bazında yapılabilirken bireysel bazlı ARC programına çiftçi tüm ürünleriyle birlikte sisteme katılmaktadır.

4.3 Avustralya

- Son beş yıllık dönemde ortalama yıllık 25 milyon ton buğday üretimi ve 20 milyon ton ihracatı vardır.
- Üretilen buğday ve arpanın büyük bölümü ihraç edilmektedir. Buğday ihracatında dünyada önde gelen ülkeler arasında yer almaktadır.
- 2008 yılında yapılan kanun değişikliği ile buğday ihracatında da Tek Masa Satış Sistemi yürürlükten kaldırılmıştır.
- 1989 yılında üreticilerin Avustralya Buğday Kurumu (AWB-Australian Wheat Board) yoluyla örgütlü bir biçimde depolama ve pazarlama yaptıkları Tek Masa Satış Sistemi (Single Selling Desk System) iç piyasa için yürürlükten kaldırılmıştır. Fakat buğday ihracatında Tek Masa Satış Sistemi 2008 yılına kadar devam etmiştir.
- AWB 1999 yılına kadar bir kamu kuruluşu iken 1999 yılında hisseleri üreticilere satılarak özelleştirilmiştir. 2001 yılında da şirketin hisseleri Avustralya Borsası'nda işlem görmeye başlamıştır.
- Avustralya'da hububat piyasaları serbest olarak işlemekte olup fiyatlara devlet müdahalesi söz konusu değildir.
- Avustralya'da ürün bazlı destekleme olmayıp sadece hassas ürün olarak tanımlanan ürünlerde destekleme yapılmaktadır.

4.4 Kanada

- Kanada'nın ortalama yıllık üretimi buğdayda 29 milyon ton, mısırdaki 13 milyon ton ve arpada 8 milyon tondur. Buğday ve arpada dünyada önde gelen ihracatçı ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca Kanada, dünyanın en büyük kanola üretici ülkesidir.
- Kanada'da 1 Ağustos 2012 tarihine kadar buğday ve arpa üreticisi çiftçiler ürünlerini Kanada Buğday Kurumu (CWB) aracılığıyla tek elden pazarlamak zorunda iken 1 Ağustos 2012'de yürürlüğe giren kanunla CWB'nin tekeli kaldırılmış, 5 yıl içinde özel bir şirkete dönüştürülme süreci başlamıştır.
- Nisan 2015'te CWB'nin %50,1'i yaklaşık 200 milyon dolar bedelle uluslararası hububat şirketi Bunge ile Suudi Arabistan devletine ait SALIC şirketinin ortaklığından oluşan G3 şirketine satılmıştır.
- Geri kalan hisseler çiftçilerin kontrolüne ayrılmış olup G3 şirketinin 7 yıl sonra bu hisseleri piyasa fiyatı üzerinden satın alma hakkı bulunmaktadır.
- CWB ismi artık kullanılmamakta olup şirket G3 Canada Limited olarak faaliyet göstermektedir.
- 1 Ağustos 2012 tarihi öncesinde Kanada'da bulunan hububat şirketleri CWB ile yaptıkları sözleşme doğrultusunda silolarında CWB adına alım yapmakta ve liman terminallerini CWB adına işletmekteydi. Bu tarih sonrasında şirketler silolarında çiftçilerle direkt olarak istedikleri türde alım sözleşmeleri yapabilmekte ve kendileri adına limanlardan ihracat gerçekleştirebilmektedir.
- CWB tekeli kaldırılrsa da Tarım Bakanlığına bağlı ve ülke hububatının kalitesinden sorumlu olan Kanada Hububat Komisyonunun iç piyasadaki dolaylı (lisans verdiği gözetim şirketleri yoluyla) ve ihracata verilecek ürünler üstündeki direkt denetimi devam etmektedir.
- Kanada'da üretim miktarına dayalı bir sübvansiyon uygulaması yoktur. Destekler daha çok sınırlı süreli programlar bazında yapılmaktadır. Kanada'da tarımsal destekler hem Federal Hükümet tarafından hem de eyalet hükümetleri tarafından sağlanmakta olup destek miktarları ve desteklerdeki Federal Hükümet payları ile eyalet hükümeti payları eyaletten eyalete değişim göstermektedir. Çiftçilere afetler sonrasında da önemli destekler yapılmaktadır. Vergi geri ödemeleri ve vergi muafiyetleri diğer bir destekleme politikasını oluşturmaktadır.

4.5 Arjantin

- Arjantin'de tarım sektöründe çok az miktarda doğrudan devlet desteği vardır. Genel olarak tarım piyasası rekabetçi konumdaki özel sektörün elinde bulunmaktadır.
- 1990'lı yıllara kadar devlet destekli tarım politikaları izleyen Arjantin, 1990 yılında serbest piyasa ekonomisine geçişle daha liberal politikalar izlemeye başlamıştır. Bu bağlamda hububat, et, şeker, tütün kurumu gibi devlet kurumları tasfiye edilmiştir.
- Temel hububat ve işlenmiş yağlı tohum ürünleri üzerindeki ihracat vergileri kaldırılmıştır (işlenmemiş yağlı tohum ihracatındaki %3,5 vergi oranı hariç).
- Arjantin para birimi pesonun serbest kur sistemine geçişle değer kaybetmesinin ülkenin ihracatını desteklemesi beklenmektedir.

- Hububat siloları özelleştirilmiştir.
- Hububat Kurulu ve Et Kurulu gibi devlet kuruluşlarının, tren yolları ve limanların özelleştirilmesi taşıma ve pazarlama maliyetleri gibi birçok üretici maliyetini düşürmüştür; tarımsal üretimin etkinliği artmıştır.
- Arjantin ürüne bağlı doğrudan gelir desteği uygulamamakta olup üretimden bağımsız gelir desteği küçük işletmeler ile tütün üreticilerine verilmektedir. Bunun yanı sıra Arjantin Ulusal Bankası (BNA) tarım ve hayvancılık sektörüne özel, düşük faizli kredi desteği vermektedir.
- Yurt içi piyasa kota ve fiyatları, Ticaret ve Ekonomi Müsteşarlığı tarafından belirlenmektedir.
- Hububat sektöründe düzenleyici kuruluş İç Tüketim Sübvansiyonları Koordinasyon ve Değerlendirme Birimidir (UCESI). Hububat ihracatçıları, UCESI bünyesinde bulunan ve tarımsal ürünlerin yurt dışı satışındaki taahhütnamelerin kaydı olan ROE VERDE (Yeşil ROE) Sistemi'ne kayıt yaptırmaktadırlar. Bu kayıt sisteminde hububat ve türevlerinin tüm ihracat işlemleri kayıt altına alınmaktadır.
- Arjantin, Güney Amerika Ortak Pazarı (MERCOSUR) üyesidir. Birlik içinde ortak gümrük tarifeleri belirlenmiştir.
- Arjantin'in Ulusal Hijyen ve Tarımsal Gıda Kalitesi Kurumu (SENASA); ulusal gıda güvenliği ve gıda kalitesi kontrolleri aracılığı ile yurt içi tüketim ve dış ticarete konu hayvansal ve bitkisel gıda ürünlerini sağlık, kalite ve hijyen açısından sertifikalandırıp kayıt altına almaktadır.

5. LİSANSLI DEPOCULUK

Bilindiği üzere Kurumumuz; 1993 yılından itibaren 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükümleri kapsamında ürününü depoda tutmak isteyen üreticiye depo sağlamakta, bu doğrultuda ürününü değerlendirmesine yardımcı olmakta ve depoya konan ürün için düzenlediği makbuz senedi ile de ürünlerini satabilmesine imkân sağlamaktadır.

17.02.2005 tarihli ve 25730 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun geçici 2'nci maddesinde ise "2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu kapsamında Umumi Mağazacılık yapmak üzere izin ve yetki alan kuruluşlardan bu Kanun kapsamındaki tarım ürünlerinin depolanması hizmetleriyle iştigal edenler, bu Kanun'un yürürlüğe girmesinden itibaren en geç beş yıl içinde bu Kanun hükümlerine intibak etmedikleri takdirde bunlara verilen izin yeni bir karara gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır." hükmü yer almaktadır. Ancak TMO, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının uygun görüşü üzerine umumi mağazacılık faaliyetlerini kesintisiz olarak devam ettirmektedir. Ayrıca Kurumumuz, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Ordu İl Özel İdaresi, Umumi Mağazalar Türk AŞ ile Gümrük ve Turizm Ticaret İşletmeleri AŞ tarafından lisanslı depoculuk alanında faaliyet göstermek üzere 2010 yılında TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk San. ve Tic. AŞ kurulmuştur.

Şirketin tamamı ödenmiş olan toplam sermayesi 51 milyon TL olup mevcut ortakların sermaye pay ve tutarları şu şekildedir:

TMO	: 25.500.000.- TL (%48 ayni +%2 nakdi)
TOBB	: 24.990.000.- TL (%49 nakdi)
UMAT AŞ	: 255.000.- TL (%0,5 nakdi)
Gümrük ve Turizm İşl. AŞ	: 255.000.- TL (%0,5 nakdi)

Şirket; 2016 yılında, Ahiboz, Lüleburgaz ve Polatlı Şube Müdürlüklerinde faaliyetlerine devam etmiştir.

2016 yılında Şirket tarafından emanet alımı yapılan hububat miktarları ile 31.12.2016 tarihi itibariyle emanet stok durumları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ŞUBE ADI	EMANET ALIM MİKTARI (Ton)	31.12.2016 EMANET STOK MİKTARI (Ton)
Polatlı	17.215	7.485
Lüleburgaz	25.543	15.026
Ahiboz	25.060	22.441
GENEL TOPLAM	67.818	44.952

Şirketin bağımsız denetimden geçmiş, Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına uygun olarak düzenlenmiş finansal tablolarına göre 2016 yılı faaliyet dönemi 1.782.662.- TL kârla sonuçlanmıştır.